

OTDK-dolgozat

2023

DEBRECENI EGYETEM
GAZDASÁGTUDOMÁNYI KAR

**ADÓPARADICSOMOK ÖSSZEHASONLÍTÁSA ÉS VIZSGÁLATA A
FORMULA 1-ES PILÓTÁS SZEMSZÖGÉBŐL**

**A COMPARISON AND ANALYSIS OF TAX HAVENS FROM
THE PERSPECTIVE OF FORMULA 1 DRIVERS**

Bally Daniella

Konzulens: Dr. Károlyi Géza

Kézirat lezárásának dátuma: 2021. 10. 27.

TARTALOMJEGYZÉK

1. BEVEZETÉS	1
2. TÉMAFELVETÉS	2
3. SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS	3
1.1 MIK AZOK AZ ADÓPARADICSOMOK?	3
1.1.1 Történelmi áttekintés	3
1.1.2. Az adóparadicsomok jellemzői.....	4
1.2. MIÉRT TARTJÁK AZ EMBEREK A PÉNZÜKET ADÓPARADICSOMOKBAN?	5
1.3 ADÓPARADICSOMOK, MINT GAZDASÁGI KÖZPONTOK	6
1.3.1 Az adóparadicsomok szolgáltatásai	6
1.3.2. Az adóparadicsomok működése.....	7
1.4 ADÓPARADICSOMOK SZABÁLYOZÁSA	8
1.4.1. A Gazdasági Együtműködési és Fejlesztési Szervezet és munkája.....	8
1.4.2 Az Európai Unió feketelistája	10
1.4.3. A Pénzügyi Akciócsoport munkája.....	10
1.4.4 A fekete listák hatékonysága, kritikáik	11
1.5 AZ ADÓPARADICSOMOK MEGÍTÉLÉSE, HATÁSUK A VILÁGGAZDASÁGRA	13
4. ANYAG ÉS MÓDSZERTAN	15
5. EREDMÉNYEK ÉS AZOK ÉRTÉKELÉSE	17
5.1 MONACO	17
5.1.1 Monaco adórendszere	17
5.1.2 Monaco-i megélhetési költségek	18
5.1.3 Elemzés: Monaco.....	20
5.2 DUBAJ.....	20
5.2.1 Dubaj adórendszere	21
5.2.2 Dubaji megélhetési költségek	21
5.2.3 Elemzés: Dubaj.....	22
5.3 SVÁJC	22
5.3.1 Társadalombiztosítás, adóalap és adóalapcsökkentő tételek Svájcban	23
5.3.2 Jövedelemadó Svájcban	27
5.3.3 Megélhetési költségek.....	30
5.3.4. Elemzés: Svájc, Zug kanton	31
5.4 FRANCIAORSZÁG	32
5.4.1 Társadalombiztosítás és adóalapcsökkentő tételek Franciaországban	32

5.4.2 Jövedelemadó Franciaországban.....	34
5.4.3 Adókedvezmények, adójóváírások Franciaországban.....	37
5.4.4. Elemzés: Franciaország	38
5.5 NAGY-BRITANNIA	39
5.5.1 Adóalap és jövedelemadó Nagy-Britanniában.....	40
5.5.2 Társadalombiztosítás Nagy-Britanniában	41
5.5.3 Elemzés: Nagy-Britannia	43
5.5.4 Lewis Hamilton.....	44
5.5.5 Lando Norris.....	45
5.6 MAGYARORSZÁG	46
5.6.1 Egyéni járulék és adóalap Magyarországon	46
5.6.2 Személyi jövedelemadó Magyarországon	47
5.6.3 Elemzés: Magyarország.....	49
6. KÖVETKEZTETÉSEK	51
7. ÖSSZEFOGLALÁS.....	53
SZAKIRODALMI JEGYZÉK.....	55

TÁBLÁZAT- ÉS ÁBRAJEGYZÉK

1. táblázat: A Formula-1-es pilóták fizetése	15
2. táblázat: Biztosítás utáni adóalap-kedvezmények Svájcban.....	24
3. táblázat: Személyi adóalap-kedvezmények Svájcban.....	25
4. táblázat: Adóalap számítások Svájcban.....	26
5. táblázat: Központi jövedelemadósávok Svájcban.....	27
6. táblázat: Központi jövedelemadó Svájcban.....	28
7. táblázat: Kantonszintű jövedelemadósávok Zug kantonban.....	29
8. táblázat: Kantonszintű jövedelemadó Zug kantonban	30
9. táblázat: Adóalapszámítás Franciaországban	34
10. táblázat: Jövedelemadósávok Franciaországban	35
11. táblázat: Magas jövedelműek különadója Franciaországban.....	35
12. táblázat: Számított jövedelemadó Franciaországban kiegészítve a magasjövedelműek különadójával	37
13. táblázat: Jövedelemadósávok Nagy-Britanniában	40
14. táblázat: Társadalombiztosítási kategóriák Nagy-Britanniában	41
15. táblázat: Brit társadalombiztosítás "A" kategóriához tartozó sávok.....	41
16. táblázat: Számított társadalombiztosítási járulék és számított jövedelemadó	42
17. táblázat: Számítások Lando Norris példájához.....	46
18. táblázat: Személyi jövedelemadó és egyéni járulék Magyarországon.....	48
1. ábra: Fizetendő adóterhek Monacóban	18
2. ábra: A pilóták fizetésének százalékosan megmaradó hányada Monacóban.....	20
3. ábra: A pilóták fizetésének százalékosan megmaradó hányada Dubajban	22
4. ábra: A pilóták fizetésének százalékosan megmaradó hányada Svájcban, Zug kantonban	31
5. ábra: Jövedelem alakulása adózás után Franciaországban.....	38
6. ábra: A pilóták fizetésének százalékosan megmaradó hányada Franciaországban.....	39
7. ábra: Jövedelem alakulása adózás után Nagy-Britanniában	43
8. ábra: A pilóták fizetésének százalékosan megmaradó hányada Nagy-Britanniában	43
9. ábra: Jövedelem alakulása adózás után Magyarországon	49
10. ábra: A pilóták fizetésének százalékosan megmaradó hányada Magyarországon	50
11. ábra: Átlagos adóterhek, euróban	51
12. ábra: Megélhetési költségek összehasonlítása	52

1. BEVEZETÉS

Az autósport királykategóriájaként emlegetett Formula-1-ben vezető pilótákra a nézők évekig teljességgel elérhetetlen hősökként tekintettek. A kérdés, hogy mégis hol élhetnek ezek az élsportolók, évtizedek óta újra és újra felmerül, és a régi nagy legendák közül is többen ugyanazt a választ adták, mint a mai mezőny közel fele: Monacóban.

Bár el kell ismerni, hogy a hercegség a Földközi-tenger partvidékének egyik gyöngyszeme, és sok pilóta máig váltig állítja, hogy csupán a gyönyörű környezet miatt költözött ide, akadt köztük olyan, aki beismerte, hogy a kedvező adózás miatt esett a választása a városállamra. És ha vetünk egy pillantást a többi, hazáját elhagyó, de nem Monaco mellett döntő pilóta lakóhelyére, akkor azt láthatjuk, hogy többen költöztek Svájcba és Dubajba is. Nem meglepő módon ezek a helyek is igen kedvező adópolitikával rendelkeznek.

Ezek az adóparadicsomok sokak számára tűnnek már-már megközelíthetetlen helyeknek, amiket a köztudat vagy a luxussal vagy pedig a bűnözéssel, netán a kettő keverékével azonosít. Bár többnyire apró területek, egyáltalán nem elérhetetlenek, és igen nagy hatással bírnak a világgazdaságra.

Adóveszteséget okoznak a többi, nem adóparadicsom országnak, és kibúvót biztosítanak a cégeknek, valamint a vagyonos magánszemélyeknek. Ezen felül segítenek elrejteni pénzeket, és számtalan titkos tranzakciót, vagy üzletet bonyolítanak le. Mindezek, és a közmegítélés ellenére, a szolgáltatásaikat igenis teljesen törvényes módon is igénybe lehet venni. Viszont az elmúlt években időről időre kiszivárogtak dokumentumok, amik alátámasztják, hogy jórészt nem ilyen formában használják őket.

És bár a működésük nem törvénytelen, több nemzetközi szervezet is azon dolgozik, hogy korlátozza őket, megakadályozva ezzel a bűnözés térnyerését, illetve hogy ellenőrizhetővé tegye a banktitkokat őrző államok tevékenységét.

A működésük tehát hatással bír a világ egészére, épp ezért releváns megvizsgálni, hogy mégis mekkora összegekről lehet itt szó. Akkor is, ha nem cégek vagy a gazdaság egészének szintjén, csak néhány vagyonosabb magánszemély példáján keresztül történik ez.

2. TÉMAFELVETÉS

A dolgozatban feltárássra kerül, hogy milyen hatások vezettek a mai modern adóparadicsomok kialakulásához, és hogy milyen karakterisztikákkal rendelkeznek. Szó lesz a működésükről, és annak mikéntjéről, tovább arról, hogy mindezen tevékenységnek milyen a nemzetközi szintű megítélése, és hogy a szakértők milyennek látják őket, támogató megjegyzések és kritikák is helyt kapnak majd. Illetve az is kiemelt figyelmet kap majd, hogy milyen normáknak és szabályoknak kell megfelelniük, és hogy a nemzetközi szervezetek milyen módszerekkel próbálják befolyásolni a működésüket.

Olyan kérdésekre kapunk majd választ, mint hogy, ha már milliomos az ember, akkor hol éri meg a leginkább lakni, Monacóban, Svájcban, Dubajban, vagy az utóbbiak magas megélhetési költségei miatt esetleg egy olyan országban, amit alapvetően magas adózásának tartanak? Mekkora a magaskeresetűek jövedelemadóbeli különbségei az adóparadicsomokban, és a referenciául használt magas adórátákat alkalmazó országokban? Mennyit kell keresni ahhoz, hogy megérje a költözés?

A dolgozat egyik alaphipotézise, hogy mivel Monacóban él a legtöbb pilóta, ezért az az adóparadicsom nyújtja a legelőnyösebb feltételeket. Feltevés továbbá, hogy bár az adóparadicsomok drágább árszínvonalat képviselnek, mint a többi vizsgált ország, ezek a költségek elenyésznek azok mellett az összegek mellett, amiket máshol a magánszemélyek kötelesek befizetni jövedelemadóként.

Hipotézis továbbá, hogy a vizsgált magas adórátát alkalmazó országok, tehát Anglia, Franciaország és Magyarország közül az utóbbi adórendszere a legkedvezőbb a magas jövedelmű magánszemélyek számára, és a többihez képest már-már adóparadicsomnak tűnhet.

A felmerült kérdésekre és felvetésekre a Formula-1-es pilóták kiemelkedően magas fizetésén keresztül kapunk majd választ. Ezekre az összegekre vetül majd rá az adott ország adórendszere.

A kutatás középpontjában a jövedelemadók állnak, kiegészítve a társadalombiztosítási járulékokkal, illetve az adott ország megélhetési költségeivel.

3. SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS

1.1 MIK AZOK AZ ADÓPARADICSOMOK?

A kérdés, hogy pontosan mi is számít adóparadicsomnak, nem egy szerzót és szakértőt (Dharmapala – Hines, 2006; Dharmapala, 2008; Kudrle, 2009; Palan et al, 2009) foglalkoztatott már az évek folyamán, ugyanis az a sajátos helyzet áll fenn, hogy az adóparadicsomnak nincs pontos, nemzetközi szinten elfogadott meghatározásuk.

Palan (2002) szerint minden ország szolgálhat adóparadicsomként egy másikkal szemben, ahol a vizsgált adók szigorúbbak. Példának okáért, sok állam alkalmaz olyan kedvező adórendszert, amivel megpróbálja a környezetet vonzóvá tenni bizonyos nagyvállalatok számára.

A szerző ennek ellenére úgy gondolja, hogy igazán csak azok az országok számítanak annak, amik kifejezetten erre specializálódtak, és pénzügyi központokként is funkcionálnak.

O'Brien – Williams (2010) írása alapján viszont tovább nehezíti a helyzetet, hogy vannak országok, mint például Kína, amik export zónákat és adómentes zónákat hoztak létre a területükön, amik országon belüli adóparadicsomként működnek, de maga az ország, ahol találhatóak, ettől még nem válik azzá.

1.1.1 Történelmi áttekintés

Palan (2002) szerint a világon jelenleg közel 70 adóparadicsom működik, míg Dharmapala-Hines (2006) mindössze 40 körülire becsülik a számukat, ugyanis ezek azok, amik a legtöbb nemzetközi listán felbukkannak.

Mint azt Palan (2009) is megírta, az adóelkerülés egyidős az adózással. Duncan-Jones, 1990, írásából kiderül, hogy már az ókori rómaiak is létrehoztak olyan területeket, ahol nem kellett adót fizetni, illetve szabad kikötővé tették Déloszt, ami így hatalmas előnyre tett szert a környékbeli szigetekkel szemben, és mondhatni, az első adóparadicsommá vált.

A modern adóparadicsomok története viszont nem nyúlik ilyen régre, Palan (2009) és Morriss – Ku (2020) írása szerint a legtöbb jelenleg is működő adóparadicsom az 1900-as évek elején és közepén alakult ki. Természetesen vannak kivételek, mint az Palan et al (2009) munkájából kiderül, és közöttük szerepel a Monacói Hercegség is, ami a későbbiekben az egyik vizsgált adóparadicsom lesz. Monacóban már 1869-ben eltörölték a személyi jövedelemadó minden formáját, miután a kaszinó elegendő jövedelmet biztosított az államnak.

Palan (2009) levezette, hogy a modern adóparadicsomok kialakulásához leginkább három lépés járult hozzá. Az első ilyen, az Amerika néhány államában bevezetésre kerülő társasági törvények voltak, amik kedvező feltételeket biztosítottak az államba települő vállalatoknak. Az amerikai gyakorlatot gondolták tovább a britek, létrehozva a második fontos pillért, amikor lehetővé tették, hogy cégeket Nagy-Britanniában jegyezzenek be, miközben a társaság semmilyen tevékenységet nem végzett az országban. Mivel a cégek nem folytattak tevékenységet a szigetországban, ebből kifolyólag adókötelezettségük sem keletkezett, így kibújhattak az adófizetés alól. A harmadik fontos állomás a svájci bank törvény volt, ami a banktitkok védelmét biztosította, még az állammal szemben is, és súlyos büntetőjogi következményeket helyezett kilátásba, amennyiben valaki megpróbálta kikutatni őket, céltól függetlenül.

Palan (2009) ezen kívül leírja, hogy két geopolitikai központ körül kezdtek el kialakulni az adóparadicsomok, az egyik Nagy-Britannia, a másik a Benelux államok. Előbbinek nem egy korábbi gyarmatából lett adóparadicsom, és mint az Shaxson, 2012, munkájából kiderül, emögött a szigetország azon törekvései állnak, hogy megpróbálták birodalmi kapcsolataikat kihasználni arra, hogy még több befolyáshoz és pénzhez jussanak.

Morriss – Ku (2020) tanulmánya szerint magát az „adóparadicsom” elnevezést eredetileg egy pozitív jelzőnek szánták, mivel ezek a helyek némi enyhülést nyújtottak a kor szigorú szabályozásai és terhes adóival szemben.

1.1.2. Az adóparadicsomok jellemzői

Kudrle (2009) rámutat arra a hibára, hogy sokan nagyon homogén csoportnak tekintik az adóparadicsomokat, holott közel sem egyformák. A különbségek ugyanis már-már drámaiak lehetnek, függően attól, hogy mi alapján vizsgáljuk őket. Ettől függetlenül vannak bizonyos karakterisztikák, amik alapján behatárolhatjuk az adóparadicsomokat.

Dharmapala – Hines (2006) úgy találták, hogy a legtöbb adóparadicsom szigeteken található, kicsi a területük, a népességük alacsony. A kutatásaik alapján arra, hogy egy független mikroállam adóparadicsommá váljon, 63% az esély, míg egy nem független államnál még magasabb.

Dharmapala (2008) továbbá megállapította, hogy mind eredetük, mind a méretüknek köszönhetően, az adóparadicsomok nagyobb valószínűséggel függenek más államoktól. Kiváló példa erre Monaco, és mint arról az IBP USA (2012) beszámol, a városállam 1963-ban írt alá egy egyezményt Franciaországgal, és ennek értelmében egyfajta vámuniót hoztak létre, aminek a következtében Monaco ma ugyanúgy schengeni országgént viselkedik, mint

Franciaország, bár nem tagja az egyezménynek. Továbbá a VAT mértéke is megegyezik a két országban, és a francia állampolgároknak, akik a hercegségbe költöznek, ugyanúgy francia jogrend szerint kell adózniuk. És bár az állam hivatalosan az uralkodócsalád, a Grimmaldik kezében van, a franciák beleszólnak a vezetésébe.

Gallup et al (1999) végeztek egy kutatást, aminek az eredményei kimutatták, hogy a legtöbb adóparadicsom viszonylag közel helyezkedik el a főbb tőkeexportőrökhöz, mint amilyenek New York, Tokió vagy Rotterdam. Morriss – Ku (2020) úgy vélik, hogy az adóparadicsomok kialakulása során kulcsszerepe volt ennek a közelségnek, illetve annak, hogy megfelelő kommunikációs hálózattal rendelkezzenek.

Dharmapala (2008) szerint ezek a karakterisztikák valószínűleg annak is köszönhetőek, hogy ezek az államok nem rendelkeztek megfelelő földrajzi adottságokkal ahhoz, hogy a mezőgazdaságban vagy az iparban érvényesülhessenek, ezért abban látták a megoldást, hogy gazdaságilag nyitnak, és kereskedelmi központokká válnak. Palan (2009) kutatásai is alátámasztják ezt, aki arra is kitért, hogy míg a legtöbb gazdaság bizonyos mértékig szintén alkalmaz kedvezményeket, hogy támogasson bizonyos ágazatokat, addig ezeknek a mikroállamoknak sokszor nincs is más választásuk, mint adóparadicsommá válni, máskülönben teljesen versenyképtelenné válnának.

1.2. MIÉRT TARTJÁK AZ EMBEREK A PÉNZÜKET ADÓPARADICSOMOKBAN?

Palan (2002) úgy véli, hogy a világ összes pénzének fele található adóparadicsomokban, vagy meggy keresztül rajtuk. Zucman (2015) pontosított ezen némileg, szerinte az összes pénz 8%-át tárolják itt, és a cégek profitjának 55%-a meggy keresztül rajtuk. A pontos adatokat aligha lehetne fellelteni, viszont a becslések alapján a világgazdaság igencsak nagy részét érinti az adóparadicsomok működése.

Palan et al (2009) úgy referál az adóparadicsomokra, mint helyekre, ahol az ember megmenekülhet az adófizetési kötelezettségek alól, illetve ami a pénzmosás, a pénz rejtegetésének és a különféle szabályok kikerülésének a melegágya.

Tény, hogy sokan mindezek miatt veszik igénybe az adóparadicsomok szolgáltatásait, viszont ezen kívül más indokok is arra sarkallhatják az embereket, hogy ilyen helyekre vigyék a pénzüket.

Alstadsæter et al (2017) megvizsgálták, hogy hol tartják az országok a vagyonukat. A kutatás pedig kimutatta, hogy 2007-ben az Egyesült Arab Emírségek lakóinak jövedelmének 73,1%-a külföldi bankokban volt elhelyezve, holott az Emírátságok maga is adóparadicsomnak számít, a személyi jövedelem után egyáltalán nem kell semmiféle adót

fizetni. Mindeközben a lista alján olyan országok álltak, mint Japán és Dánia, ahol a jövedelem után akár 50-59%-os adót is felszámolhatnak.

Alstadsæter et al (2017) arra a következtetésre jutottak ezek alapján, hogy nagyrészt azoknál az országnál figyelhető meg, hogy a lakói inkább tartják a pénzüket offshore, ahol komoly múltra tekint vissza a politikai instabilitás, a korrupció és az autokratikus vezetés. Egy másik megállapításuk az volt, hogy a Svájc környéki országok esetén is hagyománya van annak, hogy kihasználják a szomszédos ország nyújtotta banki előnyöket.

A CNN (2017a) riporterének azt nyilatkozta Clark Gascoigne, a FACT Coalition egyik vezetője, hogy az olyan országok esetén, mint mondjuk Oroszország, szükséges is offshore tartani a pénzt, ugyanis ha bármilyen változás történik politikai téren, az ember könnyen elveszítheti a vagyonát.

A nemzetközi szabályozások manapság arra törekszenek, hogy az adóparadicsomok korábbi titkolózásának véget vessenek, viszont ettől függetlenül, ahogy azt Dharmapala – Hines (2006) is megírták, az adóparadicsomok igen nagy hangsúlyt helyeznek a biztonságra, hogy ezzel is több ügyfelet vonzzanak magukhoz. Dharmapala (2008) ezen kívül hozzá teszi, hogy ezek az országok különösen erős kormányzattal rendelkeznek, alacsony a korrupció szintje, és stabil a politikai háttérük.

A legtöbb adóparadicsom ráadásul turisztikai központként is működik (Le Marchant, 1999), és célcsoportként szintén a gazdagabb rétegeket célozzák meg. Ebből kifolyólag azoknak a gazdagoknak is képesek luxus téren minden igényt kielégíteni, akik odaköltöznek. Továbbá ezek a szolgáltatások, a jó időjárásuk, és szép környezetükkel kiváló ürügyként szolgálhat, ha valaki nem akarja beismerni, hogy a kedvező adózás miatt költözött az adott helyre.

1.3 ADÓPARADICSOMOK, MINT GAZDASÁGI KÖZPONTOK

1.3.1 Az adóparadicsomok szolgáltatásai

Az adóparadicsomok, mint az az eddigiekből kiderült, kedvező adózási lehetőségeket biztosítanak magánszemélyeknek, és/vagy cégeknek. Személyek esetében ehhez legtöbbször arra van szükség, hogy helyi illetőségűek legyenek, a cégeket pedig ott kell bejegyeztetni.

Hogy egy magánszemély mikor számít helyiinek, az az ország szabályozásától függ. A Gouvernement Princier (2021a) szerint például elég, ha a magánszemély életvitelszerűen eltölt 3 hónapot a hercegségben, utána élhet a városállam kedvező adózásával, míg a legtöbb ország legalább 6 hónap és 1 napnyi életvitelszerű tartózkodást ír elő.

Ennél viszont lényegesen több zajlik ezekben a banktitkokat fenntartó jogrendszerekben, mint ahogy arról Fitzgibbon – Hallman (2020) írása is beszámol. Az adóparadicsomok ugyanis gyakran adnak otthont akár több ezer fantom vagy fedőcégnek. Ezek a cégek csak papíron léteznek, és nincs mögöttük jóformán semmilyen háttér. Ezek a papírmásé cégek azok, amik lehetővé teszik a pénz, vagy más vagyontárgyak elrejtését, és amik gyakran szolgálnak a pénzmosás, és egyéb bűncselekmények táptalajaként.

Obermaier – Obermayer (2016) leírják, hogy az általuk vizsgált adatok alapján legtöbbször nem is az ügyfelek maguk keresték fel ezeket a cégeket, hanem bankokon, tanácsadókon vagy ügyvédeken keresztül vették fel velük a kapcsolatot. A létrehozott fantomcégek nevében pedig a létrehozó jogi vállalat alkalmazottai írtak alá, akik valószínűleg szintén fiktív személyazonosságot használtak. A vizsgált vállalat szükség esetén további védelmi védvonalakat is képes volt létrehozni, fiktív alapítványok vagy vagyonkezelők bevonásával. Továbbá olyan esetről is beszámolnak, ahol száznál is több fedőcéget létrehoztak, hogy elrejtessenek egy ügyletet.

Bullough (2018) írása alapján ezek a fantomcégek akár pillanatok alatt létrejöhetnek és meg is szűnhetnek, még nehezebbé téve ezzel a hatóságok dolgát.

Fitzgibbon – Hallman (2020) kihangsúlyozzák tovább, hogy egy fedőcég létrehozása és birtoklása önmagában még nem illegális cselekedet, a nem megfelelő felhasználás teszi azzá. Példának egy ilyen cégen keresztül történő jacht vásárlását hozták fel, ami törvényes cselekedetnek számít, de ezen kívül még számos más módja van annak, hogy az adókat elkerülve, de legálisan kerüljenek felhasználásra.

1.3.2. Az adóparadicsomok működése

Felmerülhet a kérdés, hogy az adóbevételek híján miből tartják el magukat ezek az országok. Egyrészt, ezek az országok sem teljesen mentesek minden típusú adó alól. A Worldwide Tax Summaries (2021a) leírja, hogy Kajmán-szigeteken például igen magas importadó van érvényben. A Worldwide Tax Summaries, (2021b) ezen felül azt is leírja, hogy Svájcban pedig nem minden kantonban olyan kedvezőek a feltételek.

Másrészről rendelkeznek más típusú bevétellel ezek az államok. Palan et al (2009) kutatásai alapján, hogy a világ kaszinóinak igencsak nagy része adóparadicsomokban található. És mint az Monaco esetében is látható, már egy kaszinóból is származhat olyan bőséges bevétel, hogy az eltartson egy mikroállamot. Ali (2009) leírja, hogy akár az Arab-öböl térségének többi gazdag országának, Dubajnak is származik bőven jövedelme az olajból, de elsősorban mégis a banki szektorból érkezik az ország legtöbb bevétele.

Ezzel pedig elérkeztünk ahhoz, amiről Fitzgibbon – Hallman (2020) is beszámolnak, mégpedig, hogy az adóparadicsomok szolgáltatásainak is ára van. A fedő vagy fantom cégek alapítása is pénzbe kerül, és csak a Kajmán-szigetek egyik épületébe 19 000 ilyen fedőcég van bejegyezve. Az ő kutatásaik alapján, függően attól, hogy az ügyfél milyen céghez fordul, 350, 2 000 vagy akár 2 700 dollárba is kerülhet egy ilyennek a megalapítása.

Bernstein (2017) eseteleírása ezen felül hozzáveszi a különféle ügyvédi és egyéb tiszteletdíjakat is, és így akár több ezer, vagy több tízezer dollárnyi is lehet az összköltség. Fitzgibbon – Hallman (2020) éppen ezek miatt a magas díjak miatt nem is ajánlják az adóparadicsomokat, csak azoknak, akik igencsak nagy összegek miatt szeretnék igénybe venni őket.

1.4 ADÓPARADICSOMOK SZABÁLYOZÁSA

Mint azt Palan (2002) is megírta, az adóparadicsomok azon jogukkal élnek, hogy mint autonóm államok, maguk dönthetnek az adózási törvényekről. Ez által hivatalosan semmilyen törvény ellen nem vétnek, nemzetközi szinten mégsem nézi a többi, magas adórátákat alkalmazó állam jó szemmel a ténykedésüket.

Palan (2009) azt is leírja, hogy több ország is megpróbált fellépni az adóparadicsomok ellen már a kezdeti időszakokban, sőt, a két világháború között kísérletet tettek egy nemzetközi válaszlépés kidolgozására, amivel felléphettek volna ellenük, de egyik próbálkozás sem járt sikerrel. Az 1990-es évektől kezdve viszont több nemzetközi szervezete is elkezdett foglalkozni az üggyel, akik arra törekszenek, hogy nemzetközi szinten kiegyensúlyozott versenyt hozzanak létre az adók terén is, illetve céljuk az adócsalások elkerülése és az illegális pénzmozgások visszaszorítása.

1.4.1. A Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet és munkája

Herczog (2010) írásából kiderül, hogy 1947-ben alapítottak egy szervezetet, Európai Gazdasági Együttműködés Szervezete néven, aminek a feladata az volt, hogy a Marshall-tervet felügyelje, pénzügyi téren. A terv végeztével, 1961-ben, a szervezet feladatait átszervezték, a nevét pedig megváltoztatták Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezetre, ami angolul Organisation for Economic Co-Operation and Development, röviden OECD.

Az OECD (2010) úgy határozza meg saját magát, mint egy fórumot, ahol a nemzetek a globalizációval járó gazdasági, környezeti és társadalmi problémákat megbeszélhetik, és ahol közösen dolgozhatnak ezeknek a megoldásán. Célja továbbá a kormányzatok segítése és az információk áramlásának az elősegítése. Jelenleg 37 tagországa van a szervezetnek,

és bár ezek többnyire európaiak, amerikai, óceániai és ázsiai országok is találhatóak a tagok között. A szakdolgozatban vizsgált államok közül Franciaország, az Egyesült Királyság és Magyarország is tagország.

Az OECD (2009) leírása alapján a szervezet 2000-ben készített listát azokról az államokról, amelyek a kritériumrendszere szerint adóparadicsomnak minősültek, és 40 államot minősítettek annak. Négy szempontot vettek figyelembe, hogy megállapítsák a vizsgált állam adóparadicsom-e. Az egyik alapvető feltétel a bevételre kivetett adókat vizsgálta, hogy vannak-e, illetve, hogy mértékük nem jelképes-e. Továbbá kritérium volt, hogy az állam adóügyileg átlátható-e és szolgáltat-e adóügyi információt más államoknak. Az utolsó feltétel az volt, hogy végez-e az állam jelentős tevékenységet.

Az OECD (2009) összefoglalója alapján, a jegyzék összeállítását követően 2002 áprilisáig több állam is elkötelezte magát az OECD adóügyi átláthatósági és információcsere programja mellett. 7 állam viszont ekkor még nem kívánt együttműködni, közöttük a Monacói Hercegség sem. 2002 tavaszán a szervezet az adóügyi szabályzatával összeférhetetlennek minősítette ezeket az adóparadicsomokat, és bár az OECD részéről semmilyen szankcióval nem járt ez bélyeg, 2007-re mind a 7, korábban ellenálló állam elköteleződött a program mellett. 2009-ben pedig az utolsó 3 államot, köztük Monacot, is eltávolították, így jelenleg, az OECD (2021) legfrissebb adatai alapján egyetlen ország sem szerepel az OECD Adóügyi Bizottságának összeférhetlenségi listáján.

Az OECD (2012) jelentése alapján már 2009 és 2012 között is számos eredményt ért el. Már akkor több mint 37 állam döntött úgy, hogy változtat az adóügyi átláthatóságán, annak érdekében, hogy megfeleljen a nemzetközi standardnak.

Ezek a nemzetközi szabályzatok az OECD (2009) összesítője alapján nem követelik meg, hogy az állam változtasson az alkalmazott adórátákon, a program a hatékony információszolgáltatásra és az adóügyi átláthatóság javítására fókuszál. Az erre irányuló szabályokat az OECD világfóruma dolgozta ki, és az ENSZ nemzetközi adóügyi együttműködési szakértői bizottsága és a G20 is jóváhagyta őket. A legtöbb kétoldalú adóegyezménynek ezek a standardok szolgálnak az alapjául.

A Gouvernement Princier (2021b) is leírja, hogy az OECD ebben a projektjében igyekszik egyensúlyt teremteni az adatvédelem és az adózási szabályok betartatása között. A szervezet tiszteletben tartja az adóalanyok és a hatóságok jogait, így az információ csere nem minden esetben kötelező, és indoklással más országok kérelmét is vissza lehet utasítani. Többnyire akkor elkerülhetetlen az információcsere, ha azt a másik ország adminisztrációs vagy egyéb rendszere létfontosságú tartja.

Az OECD (2009) jelentéséből továbbá kiderül, hogy maga az információk kezelése is szigorúan bizalmasan és szigorú szabályok betartása mellett történik. A feleknek pontosan meg kell határozniuk, hogy milyen célra kellenek az adatok, és attól semmilyen eltérő módon nem lehet felhasználni őket. A banki titoktartás nem áll a szabályzat fölött, szükséges esetben kötelesek kiadni a kért adózási információkat.

1.4.2 Az Európai Unió feketelistája

Az Európai Unió (2017), négy éve, 2017-ben, összeállított egy listát, amire gyakran az adóparadicsomok feketelistájaként hivatkoznak. A lista első változatára 17 ország került fel, és további 47 került az úgynevezett szürkelistára. A lista létrehozása csak egy lépés volt afelé, hogy az Európai Unió növelje a nyomást az adóparadicsomokon, hogy azok egy nemzetközileg elfogadhatóbb irányba változtassanak az adórendszereiken. A feketelistán lévő országok szankciókra számíthatnak, a szürkelistán lévőtől pedig elvárják, hogy elkötelezettségüket ne csak papíron, hanem valós változtatásokban is kimutassák, még pedig minél előbb. Az EU a listáját állandóan frissíti, az államokat pedig megfigyeli.

A European Council (2021) hivatalos oldala alapján 2021. október 5.-e óta mindössze 9 ország található a listán.

A CNN (2017b) leírja, hogy az Európai Unió tagországai nem kerültek vizsgálat alá, holott Írországot és Hollandiát is érte már vád, hogy bizonyos cégeknek engedményeket téve, azok számára adóparadicsomként működnek.

1.4.3. A Pénzügyi Akciócsoport munkája

A FATF (2019) leírja, hogy a Pénzügyi Akciócsoport, angolul Financial Action Task Force, röviden FATF, 30 évvel ezelőtt alapult, és a G7 vezető országai hívták életre, azzal az elsődleges céllal, hogy harcoljon a bűnözés és drogkereskedelem ellen, olyan módon, hogy megfigyeli a pénzmosási trendeket és technikákat, és ezek alapján hozzon létre megfelelő akcióterveket. 1990-ben 40 javaslattal állt elő, amiknek a segítségével az országok könnyebben felfedezhetik és felvehetik a harcot a pénzmosás ellen. Azóta a tevékenységi körük bővült az illegális fegyverkereskedelem elleni küzdelemmel is.

A FATF (2000) jelentésében beszámol arról, hogy 2000-ben ők is készítettek egy listát azokról az országokról, amelyek nem voltak hajlandóak együttműködni velük, és amik magas kockázatot jelentenek, mivel stratégiai hiányosságaik miatt nem képesek megfelelően fellépni a pénzmosás ellen. A listán számos adóparadicsom szerepelt, viszont olyan államok is rákerültek, amik egyébként nem számítanak annak, mint például Oroszország.

A FATF (2020) legfrissebb listáján már csak mindössze két ország szerepel, Irán és Észak-Korea.

1.4.4 A fekete listák hatékonysága, kritikáik

Nance (2017) a FATF munkáját vizsgálva állapította meg, hogy ezeknek a programoknak a hatékonysága igen nehezen mérhető, ugyanis nem áll rendelkezésre megfelelő mennyiségű hiteles adat, ráadásul a hatékonyság miben léte is elég nehezen megfogalmazható. Probléma ugyanis, hogy a szigorítások ellenére nehéz megfelelő adatokhoz jutni, pláne visszamenőleg, ami az összehasonlítás alapját nyújthatná.

Vleck (2017) több kritikával is illette a FATF listáját, például azzal, hogy a pénzmosás már eddig bevált módszerei kiszorulnak, és még nehezebben nyomon követhetővé válnak, illetve úgy véli, hogy a megbélyegzettség esetlegesen elvághatja a fejlődést elősegítő befektetőktől a fejlődő országokat, ezáltal azok nem tudnak megfelelő, szabályozott gazdaságot kiépíteni.

Roin (2007) szerint az adóparadicsomok okozta problémák kiküszöbölésére a fekete listák nem alkalmasak, a legjobb megoldás az lenne, ha nemzetközi adótörvényeket hoznának, amik alól a világ egyetlen pontján sem tudnak kibújni se a cégek, se a magánszemélyek.

Sharman (2006) eközben úgy véli, hogy igenis van hatása a feketelistáknak, miután ezek az államok nagy hangsúlyt fektetnek a jó hírekre. A feketelisták, Sharman (2009) pedig pont ebben a hírnévben tesznek kárt, ugyanis elrettenthetik a külföldi befektetőket. Azért pedig, hogy nemzetközi híreket helyreállítsák, és lekerüljenek ezekről a listákról, kénytelenek elköteleződni a nemzetközi normák mellett, és azokat a saját adórendszerükben alkalmazni.

Kurdle (2009) szerint a feketelisták önmagukban hasztalanok, a csupán szóbeli beavatkozások nem hoztak semmilyen tartós, vagy lényeges változást, a banki befektetések terén különös változás nem történt. A kutatása során 38 államot vizsgált, amik fel-, illetve lekerültek a FATF és az OECD listájáról.

A legtöbb kritikát talán az Európai Unió fekete listája kapja, a problémát már az Európai Parlament is vizsgálta. Az egyik kritika az, hogy nem a megfelelő országok kerülnek a listára, ugyanis Cobham et al (2020) kutatásából kiderült, hogy az azon szereplő országok az összesen az éves adóvesztés alig 2%-ért felelősek. A szerzők azt is kritikusan említik, hogy a listáról lekerült a Kajmán-szigetek, holott a szigetország nagyjából 70

milliárd dollárnyi adóvesztésért felelős éves szinten, amivel egymaga az összes adóvesztés majdnem 17%-át okozza.

Cobham et al (2020) további kritikákat fogalmazott meg, amikor rámutatott, hogy EU tagországoknak köszönhető az adóvesztés 36%-a, ami nagyjából 154 milliárd dollárnak felel meg.

Rusina (2020) leírta, hogy az EU semmilyen konkrét szankció nem nevezett meg, és azóta sem tett lépéseket ebben az ügyben. A szerző úgy véli, hogy a listának leginkább megszegyenítő hatása van, részben a listán lévő államokra, de sokkal inkább azokra a cégekre nézve, amik igénybe veszik a megnevezett adóparadicsomok szolgáltatásait.

Rusina (2020) tanulmányából továbbá kiderült, hogy a feketelisták hatásai leginkább a vállalatokon érződnek. Az EU-s lista publikálása után megfigyelhető volt egy tőzsdei zuhanás, azon cégek körében, amelyek kapcsolatban álltak a megnevezett államokkal, és ezeken belül is azoknak a szervezeteknek a részvényei estek nagyot, amik olyan adóparadicsomokkal álltak kapcsolatban, amiknek a listára kerülése előre nem látható volt. Azok a cégek is komolyabb visszaesést éltek meg, amik agresszívabb adóelkerülő stratégiákat folytattak, a befektetők ugyanis tartanak a cégekre esetlegesen kivetett bírságoktól. Kutatásai szerint a cégek összesen 56 milliárd dollárt veszítettek a piaci értékükből.

Rusina (2020) megállapította ezen felül, hogy miután az országok lekerültek a listáról, a velük kapcsolatban lévő vállalatok ismét pozitívabb megítélésben részesültek. Úgy véli, hogy ezek a listák igenis bírnak jelentőséggel, ugyanis befolyásolják a befektetési kedvet. Mindez közvetve ugyan, de hatással lehet az érintett államok adópolitikájára is, ugyanis ahhoz, hogy befektetőket vonzzanak, szükségük van a jó nemzetközi megítélésre.

Viszont Obermaier – Obermayer (2016) beszámolója a Panama-aktákról, amelyekben több mint 10 millió kiszivárgott dokumentum látott napvilágot, bizonyítja, hogy sokan hajlandóak kockára tenni a jóhíreket. Némely cégek és adóparadicsomok, még mindig erősen védik a titkaikat, és a legális használatukon túl, számtalan törvénytelen cselekedetet tesznek lehetővé. A szerzőpáros szerint Panama ugyan elvégzett pár felszínes változtatást a jogrendjén, hogy lekerüljön néhány feketelistáról, de komoly, kézzel fogható változás nem igazán történt 1927 óta, amikor is bevezették a cégek adatainak és a pénzmozgások védelméről szóló törvényt. És Panama messze nem az egyetlen adóparadicsom, ami ilyen eszközökhöz folyamodik. Persze az információk kiszivárgásának veszélye ebben a digitális korban talán még inkább fennáll, mint korábban, a szabályozások miatt pedig az ezekből kialakuló botrányok is nagyobbak és súlyosabbak.

A CBC (2021) is írt a legfrissebb ügyről, ami egyben az eddigi legjelentősebbnek ígérkezik. A nagyjából 11,9 milliós dokumentumhalmaz, amire Pandora-iratokként hivatkoznak, számtalan politikus, milliárdos és híresség offshore tevékenységét is napvilágra hozta. Az ügynek ráadásul Formula-1-es vonatkozása is van, például a korábbi világbajnok Jacques Villeneuve személyében, aki a kanadai hírportál szerint 1992 óta kerüli az adófizetést, különböző adóparadicsomok segítségével. A Formula (2021) értesülései szerint Lance Stroll apja, Lawrence Stroll is érintett az ügyben. A kanadai üzletember ráadásul nem csak a fia lévén kötődik a sportághoz, miután jelenleg ő a tulajdonosa az egyik aktív csapatnak, az Aston Martinnak. Ráadásul olyan további nevek is felmerültek a dokumentumok kapcsán, mint az F1 korábbi tulajdonosa, Bernie Ecclestone, és a Renault egykori csapatvezetője, Flavio Briatore.

1.5 AZ ADÓPARADICSOMOK MEGÍTÉLÉSE, HATÁSUK A VILÁGGAZDASÁGRA

Palan (2009) is leírja, hogy akik elkerülik az adófizetést, azok azokat a közjavakat károsítják, amik korábban az ő felemelkedésükhöz is hozzájárultak. Ugyanis az államok az adókból finanszírozzák az infrastruktúrát, a kórházakat, az iskolákat és a közbiztonságot.

Saez – Zucman (2019) szerint az adók szolgáltatják egy demokratikus társadalom alapját, minden más ezektől függ, ez a civilizáció ára, és épp ezért nem lenne szabad hagyni, hogy a gazdagok kibújjanak a kötelezettség aló. Véleményük szerint a világ társadalma engedékeny volt, és ez tette lehetővé, hogy kialakuljanak az adóparadicsomok és a vagyonosok körében az ilyen szintű adókerülés. Fitzgibbon – Hallman (2020) véleményével ellentétben, akik szerint aligha lehet változtatni már ezen a kialakult helyzeten, miután rengeteg befolyásos és gazdag ember van benne, addig a Saez – Zucman (2019) szerzőpáros hisz abban, hogy létre lehet hozni egy igazságosabb rendszert, amiben a multicégek és a gazdag magánszemélyek megfelelő mértékben kiveszik a részüket a közjavak finanszírozásában.

Gonçalves (2020) írása szerint a multinacionális cégek évente 1,38 trillió dollárnyi profitot visznek ki adóparadicsomokba, több milliárd dollárnyi adóvesztést okozva ezzel a nem adóparadicsom országoknak. Mindeközben a magánszemélyek a számítások szerint közel 10 trillió dollárt tartanak banktitkokat szigorúan védő államokban.

Cobham et al (2020) arról számolt be, hogy a kormányok évi 427 milliárd dollárt veszítenek adóelkerülés miatt. Ebből 245 milliárd dollár veszteség a társasági adókból, 182 milliárd dollárnyi pedig a magánszemélyek adókerüléséből származik.

Slemrod – Wilson (2006) felállítottak egy modellt, amiben az adóparadicsomokat egyenesen parazitáknak bélyegezték. Az adóparadicsomok ugyanis adóversenyt gerjesztenek, és ezzel arra szorítják a többi államot, hogy csökkentsenek az adókon, ami a közjók további károsodásához vezet. Munkájukban erősen bírálták azokat a cégeket, amik adócsökkentő stratégiákat folytatnak, szerintük ugyanis már azzal megkárosítják az államot, ahol a tevékenységüket folytatják, ha a bevételüknek csak egy részét teszik adómentessé.

Gordon (1986) viszont úgy véli, hogy az adóparadicsomok létezése akár javíthat is a világ jólétén, ugyanis a cégek bár a jövedelmük egy része után nem adóznak az adóparadicsomok miatt, viszont emiatt nagyobb valószínűséggel forgatják vissza a jövedelmet, vagy fektetnek be a nem adóparadicsom országokban. Ráadásul Fitzgibbon – Hallman (2020) egy olyan társadalmi tényezőre is felhívták a figyelmet, hogy az adóparadicsomok rengeteg munkahelyet teremtenek, ugyanis számtalan jogi és gazdasági tanácsadót, valamint ügyvédet alkalmaznak. Némelyik szigetország akár több ezer szakembert is foglalkoztathat.

Hong – Smart (2007) szintén egy pozitívabb szemlélettel állnak az adóparadicsomokhoz. Az ő modelljük alapján ezek a helyek jó hatással lehetnek az adóversenyre, ugyanis a nem paradicsom országok effektívebb adórátákat vezethetnek be, és ezáltal kedvezőbb környezetet teremthetnek a cégek betelepüléséhez. Továbbá hozzátesszik, hogy ahhoz, hogy az adóráták ténylegesen jólétet generáljanak, a meghatározásukkor nem tehetnek kivételt belföldiek és külföldiek között. Ha csak a külföldi cégek betelepülését támogatják, azzal visszavetik a hazai ipart, vagy esetleg arra kényszerítik a helyieket, hogy más országban kezdjenek bele a tevékenységükbe. Ha pedig csak a belföldieket támogatják, akkor meggátolják azt, hogy a külföldi cégek tőkéje az országba kerüljön.

4. ANYAG ÉS MÓDSZERTAN

A szakdolgozatban az adóparadicsomok vagyonos magánszemélyeknek nyújtott előnyei kerülnek majd bemutatásra és összehasonlításra. A vizsgálat alapjául a Formula-1-es pilóták által kedvelt három adóparadicsom szolgál majd, illetve az összehasonlítás alapját az ő bevételeik után fizetett adó adja majd.

A vizsgált adóparadicsomok a Monacói Hercegség, a Svájci Államszövetség és az Egyesült Arab Emírségek. Az F1világ (2018) értesülései szerint 2018-ban a húszból nyolc pilóta élt Monacóban, kettő Dubajban, három pedig Svájcban, míg a maradék hat a szülőhazájában maradt. A 2020-as mezőnyből legalább öt pilóta él a hercegségben, legalább három Svájcban, egy pedig Dubajban.

Hogy láthassuk a különbségeket ezek, és a nem adóparadicsom országok közt, a brit, a francia és a magyar adórendszer is referenciául fog szolgálni. Az előbbi két adórendszer azért is releváns, mert a 2020-as mezőnyből négy pilóta brit, három pedig francia. A magyar rendszer abban segít majd, hogy magyar szemmel jobban átlássuk a többi adórendszer működését, és pontosabb képet kapjunk az eredményekről.

1. táblázat: A Formula-1-es pilóták fizetése

Pilóta	Fizetés (EUR)	Pilóta	Fizetés (EUR)
Lewis Hamilton	47 000 000	Romain Grosjean	2 000 000
Sebastian Vettel	35 000 000	Kevin Magnussen	2 000 000
Daniel Ricciardo	20 000 000	Alex Albon	2 000 000
Max Verstappen	16 000 000	Lando Norris	1 500 000
Valterri Bottas	9 000 000	Lance Stroll	1 500 000
Charles Leclerc	9 000 000	Pierre Gasly	1 000 000
Kimi Räikkönen	6 000 000	Daniil Kvyat	750 000
Carlos Sainz	4 500 000	George Russel	750 000
Sergio Perez	4 000 000	Nicholas Latifi	750 000
Esteban Ocon	4 000 000	Antonio Giovinazzi	500 000

Forrás: Saját szerkesztés Limacher, 2020, adatai alapján

Az összehasonlítás alapjául a Formula-1-es pilóták bevétele fog szolgálni. A versenyzők szerződéseiben foglalt összegek hivatalosan nem publikusak, így a vizsgálathoz

szükséges adatok a Formula-1 pénzügyeit monitorozó cég által kiadott könyvből származnak, Limacher (2020) amelyek ezáltal a fellelhető leghitelesebb információk a témában.

Az 1. táblázatban látható, euróban meghatározott összegek után fizetett jövedelemadó kerül majd kiszámításra országonként, illetve a társadalombiztosítási járulékok. Ez utóbbiak kiszámítása azért különösen fontos, mert Franciaországban és Svájcban adóalapkedvezmény jár utána, illetve azért, mert ez is jelentős költségekkel jár, gyakran még az adóparadicsomokban is. Mindezen levezetésekhez az adóráták és az alkalmazott számítási módok a Worldwide Tax Summaries (2021c), adómagyarázattal foglalkozó oldal adatbázisából származnak.

A számításokat továbbá korrigálni fogom az adott országok megélhetési költségeivel, hogy teljesebb képet kapjunk arról, hogy valójában mennyire éri meg adóparadicsomba költözni, ugyanis ezeket a helyeket gyakran a világon a legdrágábbnak tartják. Az ehhez szükséges adatok a Numbeo (2021) adatbázisából származnak.

Az egyes pénznemek közötti átváltás egy 2021-es, év eleji átlag árfolyamon történt (Exchange Rates (2021)).

5. EREDMÉNYEK ÉS AZOK ÉRTÉKELÉSE

5.1 MONACO

A vizsgált országok közül a hercegség az, ami leginkább megfelel a korábban összegyűjtött karakterisztikáknak. A területe nincs 2 km², a tengerpart mellett, hegyes-sziklás területen fekszik, a mezőgazdasági termelésre nem-igen van lehetőség. Kedvelt turisztikai célpont is, és bár legismertebb látványossága a kaszinó, egzotikus kertek, luxus éttermek és különféle kiállítások is várják a városba látogatókat.

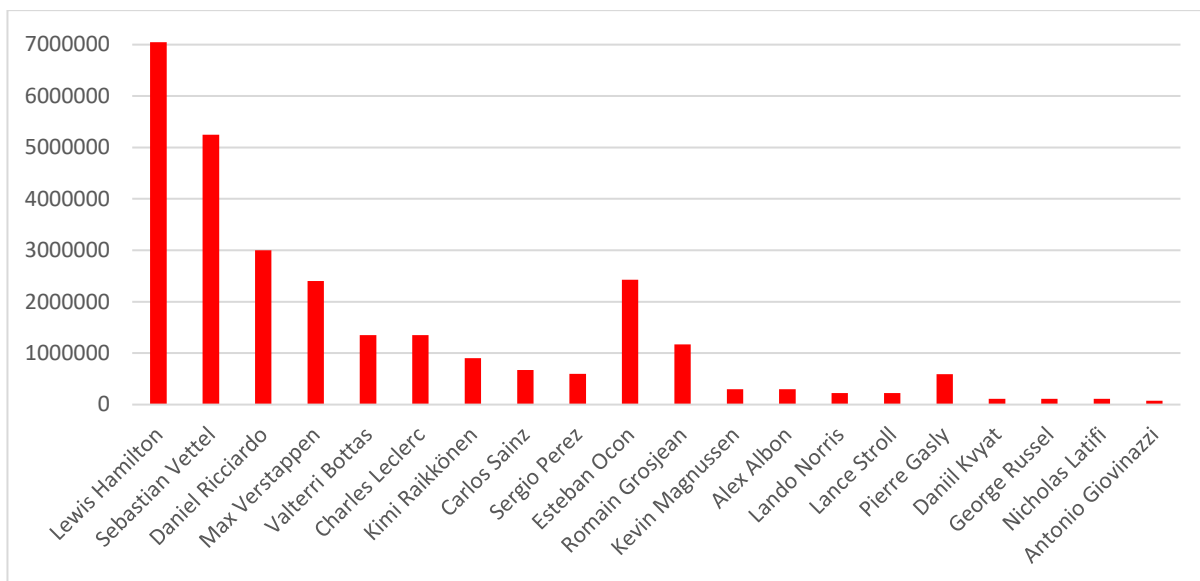
Ahogy az korábban említésre került, a Monacói Hercegségben 1869-ben, a kaszinó jövedelmezőségének hála eltörölte a magánszemélyek jövedelmére kivetett adókat (Palan et al, 2009), és a magánszemélyek jövedelmére semmilyen jövedelemadó nem került kivetésre azóta sem.

5.1.1 Monaco adórendszere

Az egyetlen adóteher, ami a jövedelmet terheli, az az egészségügyi biztosítási járulék, aminek a dolgozóra eső része igen magas, a nettó bér 15%-a. Ennek a befizetése minden dolgozó monacoi lakosnak kötelező, azoknak a külföldieknek, akik pedig nem rendelkeznek munkaviszonnyal, privát rendszeren keresztül kell biztosítaniuk magukat.

Nincsenek továbbá vagyona, se semmilyen tulajdonra kivetett adók. Ezeket az előnyöket pedig majdnem mindenki élvezheti, aki adózási szempontból monacoi illetékességű (mindössze háromhónapnyi és egy napnyi tartózkodás szükséges).

Mindezek alól ugyanis kivételt képeznek azok a francia állampolgárok, akik Monacoba költöztek (IBP USA (2012)). Nekik a két ország közötti egyezmény alapján továbbra is francia jogrend szerint kell adózniuk a jövedelmük után.

1. ábra: Fizetendő adóterhek Monacóban

Forrás: Saját számítás Limacher, 2020, és a Worldwide Tax Summaries (2021c) adatai alapján

Jól látszik (1. ábra), hogy a három francia pilótának, Esteban Ocon-nak, Romain Grosjean-nak és Pierre Gasly-nak lényegesen magasabb adóterheket kellene megfizetniük, mint a máshonnan Monacoba költözőknek. Romain Grosjean és Kevin Magnussen például mindketten 2 millió eurót keresnek, de míg Magnussennek csak a 300 000 eurónyi egészségbiztosítást kellene kifizetnie a jövedelme után, addig Grosjeannak 1 172 647 eurót kellene leadóznia a fizetéséből.

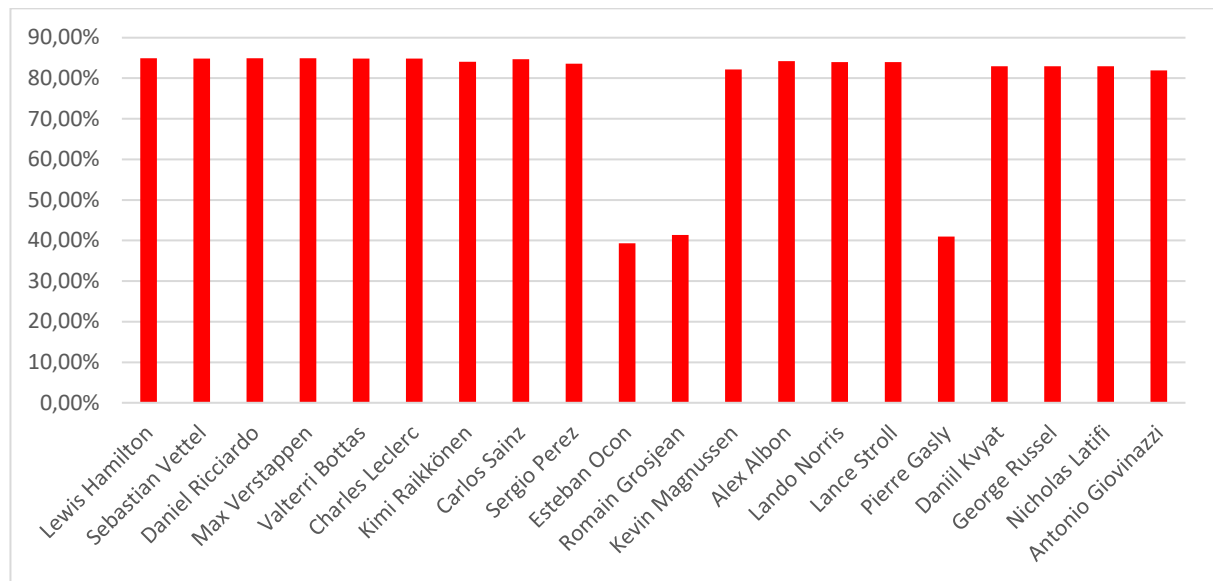
5.1.2 Monaco-i megélhetési költségek

Monacot a rengeteg luxus és csillogás miatt, a világ egyik legdrágább helyének tartják, és bár a legtöbb alapvető élelmiszer közel olyan áron kapható, mint Magyarországon, a szolgáltatások és a lakhatási költségek lényegesen drágábbak. A Numbeo (2021) szerint a megélhetési költségek nagyjából 170%-kal magasabbak, mint Magyarországon. Így egy egyedülálló személy számára a havi megélhetés 1290 euró, egy családé pedig 4 689 euró. Viszont ami ezeken felül igazán drágává teszi Monacot, azok az ingatlan árak. Mind a vásárlás, mind pedig a bérlet ára magasan fölülte van a többi vizsgált európai országban számított átlagoknak. Az átlagos havi bérleti díj 10 625 euró, míg a négyzetméter árak jórészt 56 167 euró és 86 667 euró magasságában mozognak, ebből kifolyólag 2-3 millió euró alatt aligha lehet találni eladó lakást.

Így, hiába kapják mind egy átlagfizetés sokszorosát, a legtöbb pilóta nem költözhethet azonnal, már a karrierje elején Monacoba. Hacsak nincsen komolyabb anyagi háttérük, vagy

nem kockáztatják meg a lakásbérletet, amivel egyébként szintén sokat nyerhetnek (lásd [5.5.5 Lando Norris](#)).

5.1.3 Elemzés: Monaco

2. ábra: A pilóták fizetésének százalékosan megmaradó hányada Monacóban

Forrás: Saját számítás Limacher, 2020, a Worldwide Tax Summaries (2021c) és a Numbeo (2021) adatai alapján

Mint az látható (2. ábra), a nem francia pilótáknak, a fizetésük több mint 80%-a megmarad, viszont a franciák a magas francia adók és helyi megélhetési költségek miatt, a fizetésük nagyjából 40%-át tarthatják meg. Összeségében a fizetésük 77,41% marad a zsebükben. Mint azt a későbbiekben láthatjuk majd, ez egy elég kedvező arány, így Monaco egy elég jó választás azoknak, akik nem franciák, és akik Európában akarnak maradni.

5.2 DUBAJ

Dubaj az Egyesült Arab Emírátsokat alkotó hét emírség egyike. Virágzása a 2000-es évek elején kezdődött, hála az olajnak és banki szolgáltatásainak. Mostanra az olajkészletek némileg megcsappantak, viszont a kieső bevételeket bőségesen pótolja a turizmusból származó jövedelem. Dubaj a 2010-es évek végére az egyik legnépszerűbb turisztikai központtá vált. A luxusnak pedig már Monacóban is nagy szerepe volt, de itt még nagyobb hangsúlyt fektettek rá, és lévén, hogy az emírség Monacoval ellentétben nem küzd helyproblémákkal, a fényűzés egészen elképesztő méreteket öltött.

A korábbi adatokból kiderült, hogy hiába nyújtott már korábban is igen kedvező adózási feltételeket az ország, a Közel-Kelet bizonytalan politikai helyzete miatt mégsem tudott megfelelően érvényesülni. Idén viszont már a Worldwide Tax Summaries (2021d) is

megírta, hogy politikai rendszere stabil, és a világ minden pontjáról vonzza a befektetőket. Valószínűleg mindezek hozzájárultak ahhoz, hogy a kétszeres Formula-1-es világbajnok, Fernando Alonso is az emírséget választotta állandó lakhelyéül.

5.2.1 Dubaj adórendszere

A személyi jövedelemre itt sem vetnek ki semmilyen adót, ahogy a vagyona sem, sem állami, sem pedig helyi szinten.

Társadalombiztosítási adó csak az Öböl Menti Együtműködési Tanács országaiból származó állampolgárokat érinti, a külföldről betelepülteket nem. Ennek a mértéke 17,5%, melyből 12,5%-ot a munkáltatónak, 5% pedig a dolgozónak kell befizetnie.

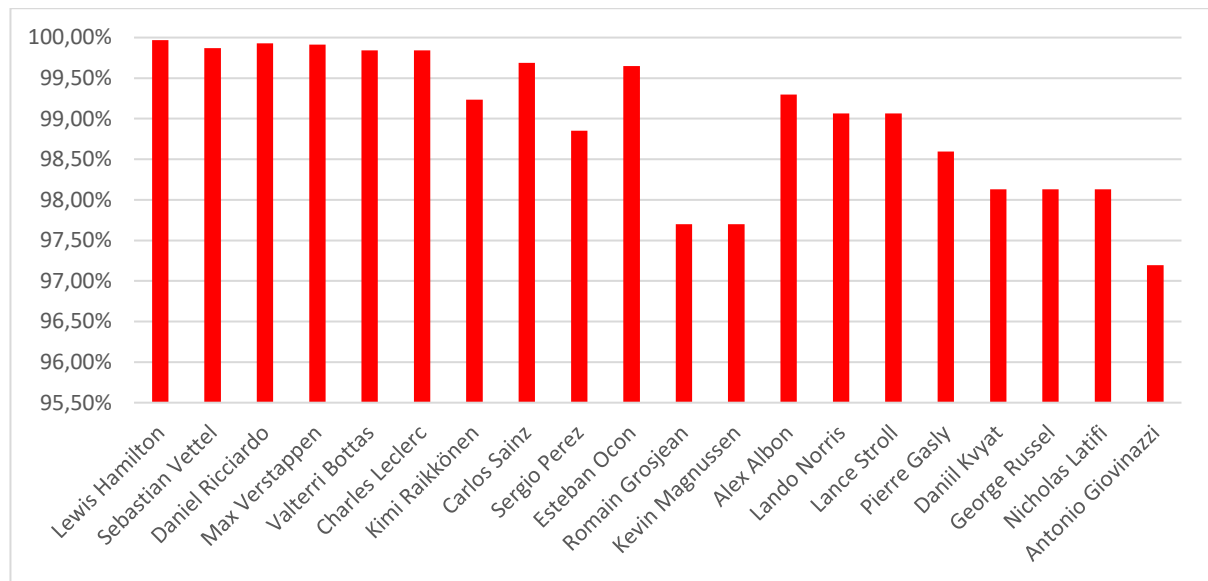
A betelepült külföldieknek javasolt kiváltani egy egészségügyi kártyát, illetve privát egészségbiztosítást kötni, ugyanis valamilyen biztosítással minden Dubajban lakónak rendelkeznie kell. Ennek az ára egy egyedülálló személy számára átlagosan 4 380 euró volt 2020-ban, a Pacific Prime Dubai (2021) kutatásai alapján, egy családnak pedig nagyjából 12 587 euró.

5.2.2 Dubaji megélhetési költségek

Megélhetés terén Dubaj adóparadicsom viszonylatban meglepően kedvező képet mutat. Maguk a megélhetési költségek, alacsonyabbak, mint a másik két vizsgált adóparadicsomban, és inkább Franciaország és Nagy-Britannia szintjéhez közelítenek. A Numbeo (2021) szerint egy egyedülálló 804 euróból, egy család pedig 2 782 euróból tud megélni Dubajban. Ezzel szemben a bérleti díjak már magasabbak, mint Svájcban, viszont közel sem érik el a Monaco-i árakat, az átlagos havi 2 531 eurós szinttel.

Viszont a lakásbérleti díj után adót számolnak fel, melynek mértéke a bérleti díj 5%-a, és amennyiben lakhatási céllal van bérbe adva a lakás, úgy a legtöbb esetben a bérlőt terheli. Átlagos bérleti díjjal számolva, ennek az éves költsége 1 518,5 euró. Így az átlagos havi költsége egy bérelt lakásnak 2 657,54 euró.

5.2.3 Elemzés: Dubaj

3. ábra: A pilóták fizetésének százalékosan megmaradó hányada Dubajban

Forrás: Saját számítás Limacher, 2020, a Worldwide Tax Summaries (2021c) és a Numbeo (2021) adatai alapján

Miután levonjuk a szükséges költségeket, Dubaj (3. ábra) még kedvezőbb képet mutat, mint Monaco (2. ábra). A pilóták mindegyike megtarthatja a fizetésének több mint 97%-át, függetlenül attól, hogy honnan származnak. Átlagosan pedig a jövedelmük 98,98%-val rendelkeznek szabadon.

5.3 SVÁJC

Svájc egyike volt azon országoknak, amik annak idején elősegítették a modern adóparadicsomok kialakulását. A banktörvényei miatt pedig a közmegítélés szintén az adóparadicsomok közé sorolja.

Ezzel szemben a hagyományos karakterisztikákkal nem rendelkezik, és ugyan alapvetően az alacsonyabb adórátákat alkalmazó országok közé tartozik, az adórendszere bonyolult, és függően attól, hogy az adott magánszemély mennyit keres, házas vagy egyedülálló, illetve melyik közigazgatási egységben, azaz kantonban lakik, jelentős különbségek lehetnek a fizetendő adó mértékében.

Magánszemélyek számára a legkedvezőbb Zug kanton, míg a legmagasabb adóterheket Geneva kanton veti ki a lakóira. Mivel Svájc, mint adóparadicsom kerül

vizsgálatra, ezért Zug kanton adórendszere kerül majd ismertetésre, illetve a számítások is ezen alapulnak majd.

Svájcban egy magánszemély jövedelmére három szinten vethetnek ki adókat. Az első a központi szint, ezt mindenkinek kötelező megfizetnie a jövedelem után. A következő a kanton szintű adó, ami értelemszerűen csak az adott kantonban lakókra vonatkozik. Ezen felül vannak területi adók, amiket a kanton szintű adókhoz adnak hozzá, tehát ugyanarra az alapra vetítik. Ilyenek például a különféle egyházak adói, amit a lakók vallási hovatartozás alapján fizetnek. A számítások során az egyszerűség kedvéért az a feltételezés áll majd fenn, hogy egyikük sem tartozik semmilyen vallási felekezethez.

5.3.1 Társadalombiztosítás, adóalap és adóalapcsökkentő tételek Svájcban

Svájcban két különböző adóalapot is szükséges kiszámítani, az egyik a központi szintű jövedelemadó alapjául, a másik pedig a kanton szintű jövedelemadó alapjául szolgál majd. A kiindulási alap mindkét esetben a munkaviszonyból származó bevétel teljes egésze lesz. Erre kerül kivetésre a társadalombiztosítási járulékok dolgozóra eső része. Ezeket a későbbiekben pedig adóalapcsökkentő tételként lehet majd elszámolni.

A nyugdíjalapokba három különböző befizetés történik. A nyugdíjrendszer első pillérébe a bruttó bér 5,3%-át köteles befizetni a dolgozó. A második pillérbe a pontos százalékot a nyugdíjalap határozza meg, ezért a számításba az átlagos érték lesz figyelembe véve, ami 2020-ban 7,6% volt (The Swiss Authorities Online (2021)). A fizetés első 25 095 CHF-ja után nem kell fizetni, továbbá a maximális befizetés nem haladhatja meg a 860 400 CHF-ot. Átszámítva, az első 22 585,5 euró után nem kell fizetni, a felsőérték pedig 774 360 euró. A harmadik, és egyben utolsó nyugdíjalap befizetés a 3a pillérbe történik. Ennek az összege minden esetben 6 883 CHF, azaz 6 194,7 euró lesz, és az adóalap meghatározásánál nem a társadalombiztosítási járulékok után járó adóalap-kedvezmények, hanem a további adóalap-kedvezmények között kerül majd levonásra.

A munkanélküliségi biztosítás 148 000 CHF-ig, tehát 133 200 euróig 1,1%-os befizetési kötelezettséget von maga után, efölött pedig 0,5%-ot. A balesetbiztosítás egységesen 1,5%.

Az egészségügyi biztosítást magán úton szükséges lebonyolítani, ennek átlagos havi ára egy felnőttnek 337,86 euró (Le News (2021)). Ez éves szinten 4 054,32 euró egy felnőttnek, egy gyereknek pedig 1 076,76. Ezek az összegek a megélhetési költségeknél kerülnek majd levonásra, hozzáadódnak majd a Numbeo (2021) által számítottakhoz.

Az egészségbiztosítás, illetve a második pillérbe való befizetés további adóalap-kedvezményekkel járnak, amit biztosítás utáni adóalap- kedvezménynek neveznek. A kedvezmény a befizetett összegtől független, egy átalányösszeg vonható le az adóalapból, ami függ az adóalany családi állapotától és a gyermekek számától.

2. táblázat: Biztosítás utáni adóalap-kedvezmények Svájcban

	Központi szint		Kanton szint	
	CHF	EUR	CHF	EUR
Biztosítás utáni kedvezmény egyedülállóknak	1700	1530	5000	4500
Biztosítás utáni kedvezmény házasságok után	3500	3150	9900	8910
Biztosítás utáni kedvezmény gyermekek után	700	630	1100	990

Forrás: Saját szerkesztés a Worldwide Tax Summaries (2021c) adatai alapján

A 2. táblázatból már látható, hogy a központi szintű jövedelemadó adóalapja nem egyezik majd meg a kanton szintű jövedelemadó alapjával.

Vegyük tehát két példát, az egyik legyen Kimi Räikkönen, a másik pedig Lance Stroll. Az előbbi fizetése 6 millió euró, és ha rávetítjük a különféle társadalom biztosítási járulékokat, akkor befizetendő összegnek 893 083 eurót kapunk (3a pilléres befizetés nélkül). Räikkönen esetében a biztosítás után járó kedvezmény központi szinten 4 410 euró. 3 150 euró, mivel házasság után, plusz 1 260 a két gyermek után. Kanton szinten pedig 10 890 euró adóalap-kedvezményt kapna.

Lance Stroll keresete 1,5 millió euró, ami után 222 583 euró társadalombiztosítási járulék keletkezik, 3a pilléres befizetés nélkül. Az ő esetében a biztosítási költségek után járó adóalap-kedvezmény 1 530 euró a központi jövedelemadó adóalapjából, és 4 500 euró a kanton szintű jövedelemadó adóalapjából, mivel nem házasság után, és gyermeke sincs.

Az adóalapot tovább lehet csökkenteni különböző munkával kapcsolatos költségekkel. Ilyen például a munkába járás költsége, ami megtett kilométerenként 0,7 svájci frankkal csökkenti az adóalapot. Évente maximálisan 700 CHF-al, azaz 630 euróval csökkenthető így az adóalap. Mivel a pilóták gyakorlatilag állandóan utaznak, ezért a számítások során a maximális összeg kerül majd levonásra. 4 000 svájci frank vonható le

továbbá különféle munkával kapcsolatos költségekre, és 3 200 svájci frank az étkezések költségeként. A kettő összesen 6 480 eurós csökkentés eredményez. A munkával járó költségek összes 7 110 euró adóalap-kedvezményt jelentenek majd minden vizsgált esetben, feltételezzük ugyanis, hogy keletkezik ennyi költségük, elvégre a szponzorok és a csapatok se fizetnek mindent nekik.

Ezen felül járnak különféle személyi kedvezmények.

3. táblázat: Személyi adóalap-kedvezmények Svájcban

	Központi szint		Kanton szint	
	CHF	EUR	CHF	EUR
Egyedülállók kedvezménye	0	0	7 100	6 390
Házasságok kedvezménye	2 600	2 340	14 200	12 780
Gyerekek után járó kedvezmény	6 500	5 850	12 000	10 800

Forrás: Saját szerkesztés a Worldwide Tax Summaries (2021c) adatai alapján

Maradva Räckönen és Stroll példájánál, Räckönen esetében a központi jövedelemadó adóalap, a 3. táblázatban foglaltak alapján, a gyerekek miatt 11 700 euróval, a házasságok kedvezménye miatt pedig 2 340 euróval csökkenthető, ami összesen 14 040 euró kedvezményt jelent. A kantonszintű jövedelemadó adóalapja pedig 34 380 euróval csökkenthető.

Stroll viszont semmilyen személyi kedvezményt nem számolhat el a központi jövedelemadó adóalapjára, a kantonszintű jövedelemadó adóalapja pedig mindössze 6 390 euróval csökkenthető.

Mindezekon felül lehet további kedvezményeket érvényesíteni, például levonhatóak a tartozások, és különféle lakás felújítási költségek, illetve kedvezmény jár a fogyatékkal élő családtagok gondozásáért, de ezeket a vizsgált esetekben nem lehet figyelembe venni.

4. táblázat: Adóalap számítások Svájcban

	Társadalom -biztosítás járulékok (EUR)	Egyéb csökkent ő tételek, központi szinten (EUR)	Központi jövedelem- adó adóalapja (EUR)	Egyéb csökkentő tételek, kanton szinten (EUR)	Kanton szintű jövedelem- adó adóalapja (EUR)
Lewis Hamilton	4 206 159	14 835	42 779 006	24 195	42 769 646
Sebastian Vettel	3 330 159	38 235	31 631 606	70 365	31 599 476
Daniel Ricciardo	2 235 159	14 835	17 750 006	24 195	17 740 646
Max Verstappen	1 943 159	14 835	14 042 006	24 195	14 032 646
Valterri Bottas	1 340 083	14 835	7 645 083	24 195	7 635 723
Charles Leclerc	1 340 083	14 835	7 645 083	24 195	7 635 723
Kimi Raikkönen	893 083	31 755	5 075 163	58 575	5 048 343
Carlos Sainz	669 583	14 835	3 815 583	24 195	3 806 223
Sergio Perez	595 083	31 755	3 373 163	58 575	3 346 343
Esteban Ocon	595 083	14 835	3 390 083	24 195	3 380 723
Romain Grosjean	297 083	38 235	1 664 683	70 365	1 632 553
Kevin Magnussen	297 083	25 275	1 677 643	46 785	1 656 133
Alex Albon	297 083	14 835	1 688 083	24 195	1 678 723
Lando Norris	222 583	14 835	1 262 583	24 195	1 253 223
Lance Stroll	222 583	14 835	1 262 583	24 195	1 253 223
Pierre Gasly	148 083	14 835	837 083	24 195	827 723
Daniil Kvyat	110 833	14 835	624 333	24 195	614 973
George Russel	110 833	14 835	624 333	24 195	614 973
Nicholas Latifi	110 833	14 835	624 333	24 195	614 973
Antonio Giovinazzi	73 583	14 835	411 583	24 195	402 223

Forrás: Saját számítás Limacher, 2020, és a Worldwide Tax Summaries (2021c) adatai alapján

Mint az a 4. táblázatban is látszik, Zug kanton sokkal több kedvezményt biztosít, mint a központi adóalap. A családoknak járó kedvezmények pedig szintén jelentősek, akár több tízezer eurós csökkenést is eredményezhetnek. A legjobban a különbségek Alex Albon, Kevin Magnussen és Romain Grosjean példájánál látszanak, a három pilóta ugyanis

ugyanannyit keres, de míg Albon egyedülálló, és nincs gyermeke, addig a másik kettőnek van felesége, és előbbinek egy, utóbbinak három gyermeke van.

5.3.2 Jövedelemadó Svájcban

A számos különböző levonás után kapott adóalapokra vetülnek majd rá az adóráták. Svájc adórendszere sávós, és külön adóráták vonatkoznak a házásokra és az egyedülállókra, mind központi, mind pedig kanton szinten.

5. táblázat: Központi jövedelemadósávok Svájcban

Egyedülállókra vonatkozó központi jövedelemadó			Házásokra vonatkozó központi jövedelemadó		
Sáv CHF	Sáv EUR	Adórátá	Sáv CHF	Sáv EUR	Adórátá
0-14 500	0-13 050	0,00%	0-28 300	0-25 470	0,00%
14 500-31 600	13 050-28 440	0,77%	28 300-50 900	25 470-45 810	1,00%
31 600-41 400	28 440-37 260	0,88%	50 900-58 400	45 810-52 560	2,00%
41 400-55 200	37 260-49 680	2,64%	58 400-75 300	52 560-67 770	3,00%
55 200-72 500	49 680-65 250	2,97%	75 300-90 300	67 770-81 270	4,00%
72 500-78 100	65 250-70 290	5,94%	90 300-10 3400	81 270-93 060	5,00%
78 100-103 600	70 290-93 240	6,60%	103 400-114 700	93 060-103 230	6,00%
103 600-134 600	93 240-121 140	8,80%	114 700-124 200	103 230-111 780	7,00%
134 600-176 000	121 140-158 400	11,00%	124 200-131 700	111 780-118 530	8,00%
176 000-755 200	158 400-679 680	13,20%	131 700-137 300	118 530-123 570	9,00%
755 200-	879 680-	11,50%	137 300-141 200	123 570-127 080	10,00%
			141 200-143 100	127 080-128 790	11,00%
			143 100-145 000	128 790-130 500	12,00%
			145 000-895 900	130 500-806 310	13,00%
			895 900-	806 310-	11,50%

Forrás: Saját szerkesztés a Worldwide Tax Summaries (2021c) adatai alapján

A későbbiekben vizsgált, sávós adórendszerű országokhoz viszonyítva Svájcban meglehetősen sok sáv van érvényben. Az egyedülállók jövedelmének adóztatására 11 sávot hoztak létre, az adóráták pedig 0% és 13,2% között mozognak. Mindeközben a házások jövedelmét 15 sáv alapján adóztatják, az adóráták pedig 0% és 13% között mozog.

A sávok a kereset bizonyos részeire vonatkoznak, tehát ha vesszük Lance Strollt, aki egyedülálló, és az központi jövedelemadóhoz tartozó adóalapja 1 262 583 euró, akkor nem az egész után fog 11,5% adót fizetni, hanem csak arra az összegre, ami az 5. táblázatban látott módon, a 879 680 eurón túl fennmaradó, 382 903 euróra, ami ebbe a sávba esik. A különböző sávokban számolt összegek összeadódnak, és ezek adják a központi szintű

fizetendő jövedelemadót. Lance Stroll esetében ez 145 197 euró (6. táblázat), és az év elején, egy összegben kell kifizetni.

6. táblázat: Központi jövedelemadó Svájcban

	Adóalap (EUR)	Központi jövedelemadó (EUR)		Adóalap (EUR)	Központi jövedelemadó (EUR)
Lewis Hamilton	42779006	4919586	Romain Grosjean	1664683	191449
Sebastian Vettel	31631606	3637645	Kevin Magnussen	1677643	192939
Daniel Ricciardo	17750006	2041251	Alex Albon	1688083	194130
Max Verstappen	14042006	1614831	Lando Norris	1262583	145197
Valterri Bottas	7645083	879185	Lance Stroll	1262583	145197
Charles Leclerc	7645083	879185	Pierre Gasly	837083	96265
Kimi Raikkönen	5075163	583654	Daniil Kvyat	624333	71798
Carlos Sainz	3815583	438792	George Russel	624333	71798
Sergio Perez	3373163	387924	Nicholas Latifi	624333	71798
Esteban Ocon	3390083	389860	Antonio Giovinazzi	411583	47332

Forrás: Saját számítás Limacher, 2020, és a Worldwide Tax Summaries (2021c) adatai alapján

7. táblázat: Kantonszintű jövedelemadósávok Zug kantonban

Egyedülállókra vonatkozó kanton szintű jövedelemadó			Házásokra vonatkozó kanton szintű jövedelemadó		
Sáv (CHF)	Sáv (EUR)	Adórátá	Sáv (CHF)	Sáv (EUR)	Adórátá
0-1 100	0-990	0,50%	0-2 200	0-1 980	0,50%
1 100-3 300	990-2 970	1,00%	2 200-6 600	1 980-5 940	1,00%
3 300-6 000	2 970-5 400	2,00%	6 600-12 000	5 940-10 800	2,00%
6 000-9 700	5 400-8 730	3,00%	12 000-19 400	10 800-17 460	3,00%
9 700-14 600	8 730-13 140	3,25%	19 400-29 200	17 460-26 280	3,25%
14 600-20 100	13 140-18 090	3,50%	29 200-40 200	26 280-36 180	3,50%
20 100-25 600	18 090-23 040	4,00%	40 200-51 200	36 180-46 080	4,00%
25 600-33 200	23 040-29 880	4,50%	51 200-66 400	46 080-59 760	4,50%
33 200-44 100	29 880-39 690	5,50%	66 400-88 200	59 760-79 380	5,50%
44 100-56 700	39 690-51 030	5,50%	88 200-113 400	79 380-102 060	5,50%
56 700-70 900	51 030-63 810	8,00%	113 400-141 800	102 060-127 620	8,00%
70 900-90 000	63 810-81 000	11,50%	141 800-180 000	127 620-162 000	11,50%
90 000-114 000	81 000-102 600	11,75%	180 000-228 000	162 000-205 200	11,75%
114 000-142 400	102 600-128 160	10,00%	228 000-284 800	205 200-256 320	10,00%
142 400-	128 160-	8,00%	284 800-	256320-	8,00%

Forrás: Saját szerkesztés a Kanton Zug (2021) adatai alapján

A kantonoknál ugyanilyen módon kell eljárni, azzal a különbséggel, hogy itt a kantonszintű jövedelemadóalapra kell vetíteni az adórátákat, és itt egységesen 15-15 sáv van érvényben (7. táblázat). Mint azt láthatjuk, Zug kantonban a ráták kedvezőbbek a központi szintű rátáknál, viszont a kantonok többségében a központinál magasabb ráták vannak érvényben.

8. táblázat: Kantonszintű jövedelemadó Zug kantonban

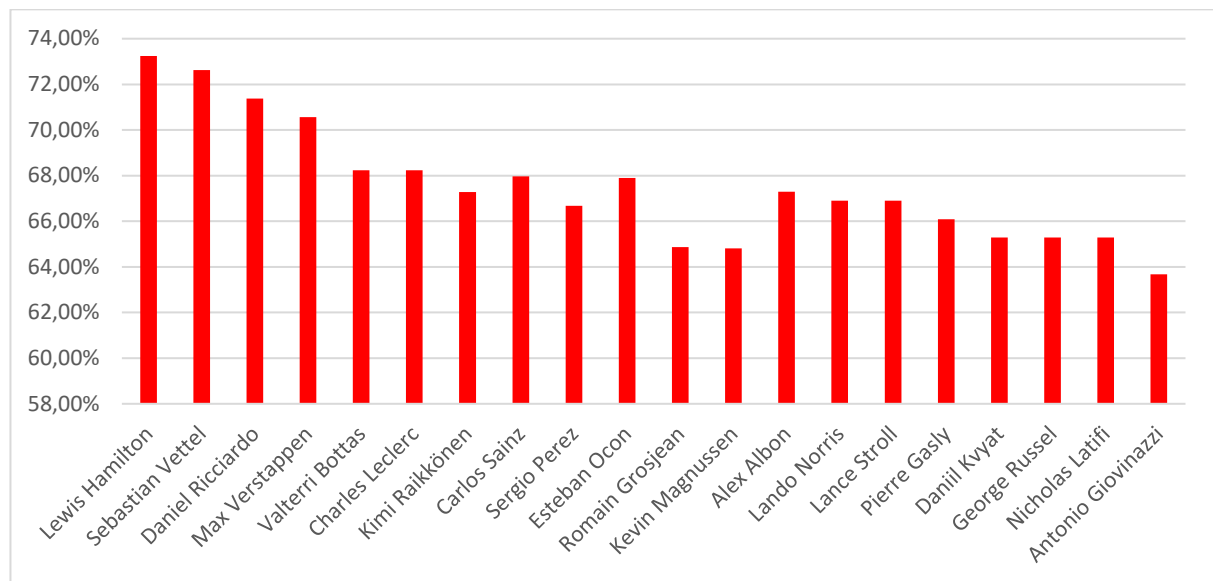
	Adóalap (EUR)	Kanton szintű jövedelemadó (EUR)		Adóalap (EUR)	Kanton szintű jövedelemadó (EUR)
Lewis Hamilton	42 769 646	3 421 570	Romain Grosjean	1 632 553	130 602
Sebastian Vettel	31 599 476	2 527 956	Kevin Magnussen	1 656 133	132 489
Daniel Ricciardo	17 740 646	1 419 250	Alex Albon	1 678 723	134 296
Max Verstappen	14 032 646	1 122 610	Lando Norris	1 253 223	100 256
Valterri Bottas	7 635 723	610 856	Lance Stroll	1 253 223	100 256
Charles Leclerc	7 635 723	610 856	Pierre Gasly	827 723	66 216
Kimi Raikkönen	5 048 343	403 866	Daniil Kvyat	614 973	49 196
Carlos Sainz	3 806 223	304 496	George Russel	614 973	49 196
Sergio Perez	3 346 343	267 706	Nicholas Latifi	614 973	49 196
Esteban Ocon	3 380 723	270 456	Antonio Giovinazzi	402 223	32 176

Forrás: Saját számítás Limacher, 2020, a Kanton Zug (2021) és a Worldwide Tax Summaries (2021c) adatai alapján

5.3.3 Megélhetési költségek

A vizsgált adóparadicsomok közül Svájcban a legmagasabbak a mindennapi megélhetés költségei, és világ szinten is az egyik, ha nem a legdrágább ország. Egy egyedülálló havi megélhetési költsége 1 323,92 euró, egy családé pedig 4 876,68. Mindeközben a bérleti díjak messze a legalacsonyabbak, adóparadicsom szinten, és már-már a magasadózású országok átlagáraihoz közelítenek, a havi átlagos 1 956,88 euróval.

5.3.4. Elemzés: Svájc, Zug kanton

4. ábra: A pilóták fizetésének százalékosan megmaradó hányada Svájcban, Zug kantonban

Forrás: Saját szerkesztés Limacher, 2020, a Worldwide Tax Summaries (2021c), a Kanton Zug (2021) és a Numbeo (2021) adatai alapján

Ha levonjuk, a társadalombiztosítási járulékokat (4. táblázat), a központi (6. táblázat) és a kanton szintű (8. táblázat) számított jövedelemadókat, valamint a megélhetési költséget, akkor az eddig vizsgált két adóparadicsomhoz képest egy lényegesen kedvezőtlenebb képet kapunk, amit a 4. ábrán láthatunk. Grosjean, Magnussen és Albon esete például tökéletesen mutatja, hogy a családostok hiába kapnak nagyobb kedvezményeket, és fizetnek kevesebb adót, a megélhetési költségek olyan magasak, hogy végül mégis náluk marad kevesebb pénz.

Átlagosan a fizetésük 67,53%-a marad náluk, de mivel vannak vagyon után fizetendő adók is az országban, ezért a valós érték még ennél is kevesebb.

Svájc ugyan néhány Európai országnál tényleg kedvezőbb adóendszert biztosít az aktív pénzkeresőknek, leginkább azok használhatják ki az előnyeiket, akik nem rendelkeznek munkaviszonnyal és keresettel, ők ugyanis egy nagyon kedvező, adóalanyra szabott átalányadót fizetnek. Tehát azoknak a pilótáknak, aki Svájc mellett teszik le a voksukat, majd utólag, a visszavonulásuk után fog leginkább kifizetődni a döntésük.

5.4 FRANCIAORSZÁG

Franciaország a 2020-as évben 3 pilótával is képviselte magát a Formula-1-es világbajnokságban, Pierre Gasly, Romain Grosjean és Esteban Ocon személyében, közülük viszont csak Ocon az, aki feltételezhetően még a szülőföldjén lakik. Az ország adórendszere ugyanis majdnem olyan összetett, mint Svájcé, viszont közel sem olyan kedvező a magas keresetűek számára. Sőt, számukra ez egyértelműen egy magas adóterheket jelentő országnak számít. Nem meglepő tehát, hogy az innen származó pilóták, ahogy tehetik, máshová költöznek.

5.4.1 Társadalombiztosítás és adóalapcsökkentő tételek Franciaországban

Franciaországban a fizetésre mindenekelőtt a társadalombiztosítás helyi megfelelőjét, a contributions sociales-t vetítik. A vizsgálatok során ez lesz az egyetlen olyan adó, amit az egyénre, egész pontosan az alkalmazottra vetnek ki, és nem pedig háztartás szintjén adóztatják.

A magyar rendszerhez hasonlóan, egyik részét az alkalmazó, a másikat pedig az alkalmazott fizeti. Az alkalmazóra kivetett százalékok különféle szabályzatok alapján változóak, illetve vannak különféle kedvezmények is, így a teljes összeget szinte egyetlen alkalmazó sem fizeti meg (French-Property (2020)). Mindeközben az alkalmazottakra szigorú szabályok vonatkoznak.

A contributions sociales alkalmazottra kivetett mértéke 9,7%, és bár ebből is jut a nyugdíjalapoknak, ezen felül van egy másik kivetett járulék is, ami kifejezetten a nyugdíjra irányul, és aminek mértéke 7,3%.

Bár a társadalombiztosítási járulékok elég magasak, biztosítanak egy adóalap kedvezményt is, ami munkaviszony esetén a fizetés 6,8%-a.

Tehát ha vesszük Pierre Gasly esetét, akinek a fizetése az Alpha Taurinál 1 000 000 euró, akkor az ő esetében a contributions sociales 97 000 euró lenne, a nyugdíjalapba pedig 73 000 eurót kellene befizetnie, ez összesen 170 000 euró. Az adóalapját pedig 68 000 euróval csökkenthetné, ami így 932 000 euróra csökkenne.

A társadalombiztosítási járulékok utáni kedvezmény levonása után a háztartás bevétele összevonásra kerül. Az így létrehozott összegre egy további 10% csökkentés írható jóvá. Ez a munkával járó általános költségeket, mint az utazás, az étkezés, szükséges eszközök és ruházat, hívatott ellentételezni, viszont a törvény plafonértéket is előír, így a kedvezmény maximális összege nem haladhatja meg a 12 652 eurót.

Lehetséges továbbá, hogy az általános 10% helyett a valódi költségek kerüljenek elszámolásra, de mivel ennek speciális szabályai vannak, és mert a valós költségek nem ismertek, ezért a vizsgálatok során az adóalapok az általánnyal kerülnek csökkentésre, egész pontosan annak 12 652 eurós maximális értékével, ugyanis a vizsgált fizetések 10%-a minden esetben meghaladná a plafonértéket.

Az egyedülálló pilóták esetén fennáll az a feltételezés, hogy egyedül is élnek, tehát egyszemélyes háztartást alkotnak. Pierre Gasly példájánál maradva, mindezeket figyelembe véve, neki a végleges adóalapja így 919 348 euró lenne.

Továbbá két vizsgált pilóta esetében, név szerint Sebastian Vettel és Romain Grosjean, az adóalap tovább csökkenthető 61 euróval, az iskolás korú gyerekek miatt.

A jogrendszer tartalmaz további alapsökkentő tételeket is, de jelen esetben nem lehet őket érvényesíteni. Ilyenek például a jótékony célra fordított összegek, vagy például különféle franciaországi befektetések.

A befizetendő társadalombiztosítási járulékok, illetve az adóalapok alakulása az alábbi, 9. *táblázatban* látható.

9. táblázat: Adóalapszámítás Franciaországban

	Fizetés (EUR)	Társadalombiztosítási járulékok (EUR)	Adóalap (EUR)	Felosztott adóalap (EUR)
Lewis Hamilton	47 000 000	7 990 000	43 791 348	43 791 348
Sebastian Vettel	35 000 000	5 950 000	32 607 287	8 151 822
Daniel Ricciardo	20 000 000	3 400 000	18 627 348	18 627 348
Max Verstappen	16 000 000	2 720 000	14 899 348	14 899 348
Valterri Bottas	9 000 000	1 530 000	8 375 348	8 375 348
Charles Leclerc	9 000 000	1 530 000	8 375 348	8 375 348
Kimi Räikkönen	6 000 000	1 020 000	5 579 348	1 859 783
Carlos Sainz	4 500 000	765 000	4 181 348	4 181 348
Sergio Perez	4 000 000	680 000	3 715 348	1 238 449
Esteban Ocon	4 000 000	680 000	3 715 348	3 715 348
Romain Grosjean	2 000 000	340 000	1 851 287	462 822
Kevin Magnussen	2 000 000	340 000	1 851 348	740 539
Alex Albon	2 000 000	340 000	1 851 348	1 851 348
Lando Norris	1 500 000	255 000	1 385 348	1 385 348
Lance Stroll	1 500 000	255 000	1 385 348	1 385 348
Pierre Gasly	1 000 000	170 000	919 348	919 348
Daniil Kvyat	750 000	127 500	686 348	686 348
George Russel	750 000	127 500	686 348	686 348
Nicholas Latifi	750 000	127 500	686 348	686 348
Antonio Giovinazzi	500 000	85 000	453 348	453 348

Forrás: Saját számítás Limacher, 2020, és a Worldwide Tax Summaries (2021c) adatai alapján

5.4.2 Jövedelemadó Franciaországban

Franciaországban állami szinten vetik ki a jövedelemadót, helyi szintű jövedelem adók nincsenek. Az adórendszere sávós és progresszív, így az adóterhek leginkább azokat sújtják, akiknek a keresetük magasabb. Azok, akik nem keresnek legalább 10 085 EUR-t, azokra az állam egyáltalán nem vet ki jövedelemadót. Továbbá azoknak, akiknek ennél magasabb a keresetük, nem kell adót fizetniük a jövedelmük első 10 084 eurója után. Ez az

adómentes 10 084 euró mindenkinek jár, azoknak is, akiknek milliós nagyságrendű a fizetésük.

10. táblázat: Jövedelemadósávok Franciaországban

Sáv (EUR)	Adórátá
0 - 10 084	0%
10 085 - 25 710	11%
25 711 - 73 516	30%
73 517 - 158 222	41%
158 222 fölött	45%

Forrás: Saját szerkesztés a Worldwide Tax Summaries (2021c) adatai alapján

A sávok a kereset bizonyos részeire vonatkoznak, tehát ha maradunk Pierre Gasly példájánál, akinek a korábban kiszámítottak alapján az adóalapja 919 348 euró lenne, akkor nem az egészre kellene megfizetnie a 45%-os adót, hanem „csak” arra a 761 126 euróra, ami ebbe a sávba esik (10. táblázat). A 10 085 és 25 710 közé eső 15 625 euró után 11%, a következő sávba eső 47 805 euró után 30%, a fennmaradó 84 705 euróra pedig 40% adót kell fizetnie.

Ezek az összegek végül összeadódnak, és így kapjuk meg a fizetendő jövedelemadót, ami Gasly esetében 393 296 euró lenne.

A vizsgált esetek mindegyike bele fog esni a 45%-os sávba is, és ezen felül a többségnek meg kell fizetnie a magas jövedelműek különadóját is. Ennek a mértéke 3%, illetve 4% százalék, a sávok pedig az adófizető családi állapotától függenek, és a jövedelemadó levonása után kerül felszámolásra (11. táblázat).

11. táblázat: Magas jövedelműek különadója Franciaországban

Egyedülállók (EUR)	Házasságok (EUR)	Ráta
250 000 - 500 000	500 000 - 1 000 000	3%
500 000 fölött	1 000 000 fölött	4%

Forrás: Saját szerkesztés a Worldwide Tax Summaries (2021c) adatai alapján

Pierre Gasly példáját folytatva, az ő 1 000 000 eurós fizetéséből, az adókat levonva 606 704 euró maradna. Ebből 250 000 ezer euró után kell megfizetnie a 3%, és a további 106 704 euró után pedig a 4%-os különadót. A különadó összege így 11 768 euró.

Az egyedülálló, illetve egyedül élők esetén az adószámítások ilyen módon kerülnek levezetésre. Viszont családok esetén ennél valamivel bonyolultabb módszert kell alkalmazni.

Ugyanis mint az korábban említésre került, Franciaországban háztartásonként adóznak, és a családtagok bevétele összeadódik. Ezek után, függően attól, hogy hány tagból áll a család, ezt az összeget felosztják. Egyedülálló esetén egyel kell osztani, ezért nem is volt releváns a számítás szempontjából, viszont egy házaspár vagy élettársak esetén, az összeadódott keresetet két részre kell osztani, és erre a felosztott részre kiszámítani a *10. táblázat* alapján az adót. A kapott összeget ezután be kell szorozni kettővel, és megkapjuk a család számított adóját.

A gyerekek fél résznek számítanak, tehát egy egygyermekes család bevétele 2,5-el, egy háromgyermekes család bevétele pedig 4-gyel kell elosztani. Ebből kifolyólag, minél több gyerek van a családban, annál kedvezőbb a háztartás adózása.

Romain Grosjean, aki egy háromgyermekes családapa, esetében tehát a következőképpen kellene eljárni. A francia pilóta fizetése 2 000 000 euró, a különféle adóalap csökkentő tételek levonása után az adóalapja 1 851 287 euró lenne. A felesége fizetése ismeretlen, ezért a számításban nem lehet figyelembe venni.

Tehát feltételezve, hogy a háztartás összevont adóalapja megegyezik az ő adóalapjával, azt négy részre kellene osztani. A felosztott adóalap 462 822 euró lenne. Ha erre rávetítjük a különböző adósávokat, 187 859 eurót kapunk, amit még vissza kell szorozni 4-gyel. Tehát a számított jövedelemadója 751 437 euró lenne. Egyedülállóként ugyanez után az összeg után 812 696 eurót kellene fizetnie.

A jövedelemadó levonása után a megmaradó összeg 1 248 563 euró, erre kerül kiszabásra a különadó, és mivel házas, ezért 500 000 euró után nem kell fizetnie, a következő 500 000 euró után 3%, a fennmaradó 248 563 euró után pedig 4%-ot. A különadó összege így 24 943 euró.

A jövedelem és különadók alakulása a *12. táblázatban* látható.

12. táblázat: Számított jövedelemadó Franciaországban kiegészítve a magasjövedelműek különadójával

	Számított adó (EUR)	Jövedelem adó levonása után megmaradó összeg (EUR)	Különadó (EUR)
Lewis Hamilton	19 685 696	27 314 304	1 080 072
Sebastian Vettel	14 591 637	20 408 363	791 335
Daniel Ricciardo	8 361 896	11 638 104	453 024
Max Verstappen	6 684 296	9 315 704	360 128
Valterri Bottas	3 748 496	5 251 504	197 560
Charles Leclerc	3 748 496	5 251 504	197 560
Kimi Räikkönen	2 449 475	3 550 525	117 021
Carlos Sainz	1 861 196	2 638 804	93 052
Sergio Perez	1 610 675	2 389 325	70 573
Esteban Ocon	1 651 496	2 348 504	81 440
Romain Grosjean	751 437	1 248 563	24 943
Kevin Magnussen	782 080	1 217 920	23 717
Alex Albon	812 696	1 187 304	34 992
Lando Norris	602 996	897 004	23 380
Lance Stroll	602 996	897 004	23 380
Pierre Gasly	393 296	606 704	11 768
Daniil Kvyat	288 446	461 554	6 347
George Russel	288 446	461 554	6 347
Nicholas Latifi	288 446	461 554	6 347
Antonio Giovinazzi	183 596	316 404	1 992

Forrás: Saját számítás Limacher, 2020, és a Worldwide Tax Summaries (2021c) adatai alapján

5.4.3 Adókedvezmények, adójóváírások Franciaországban

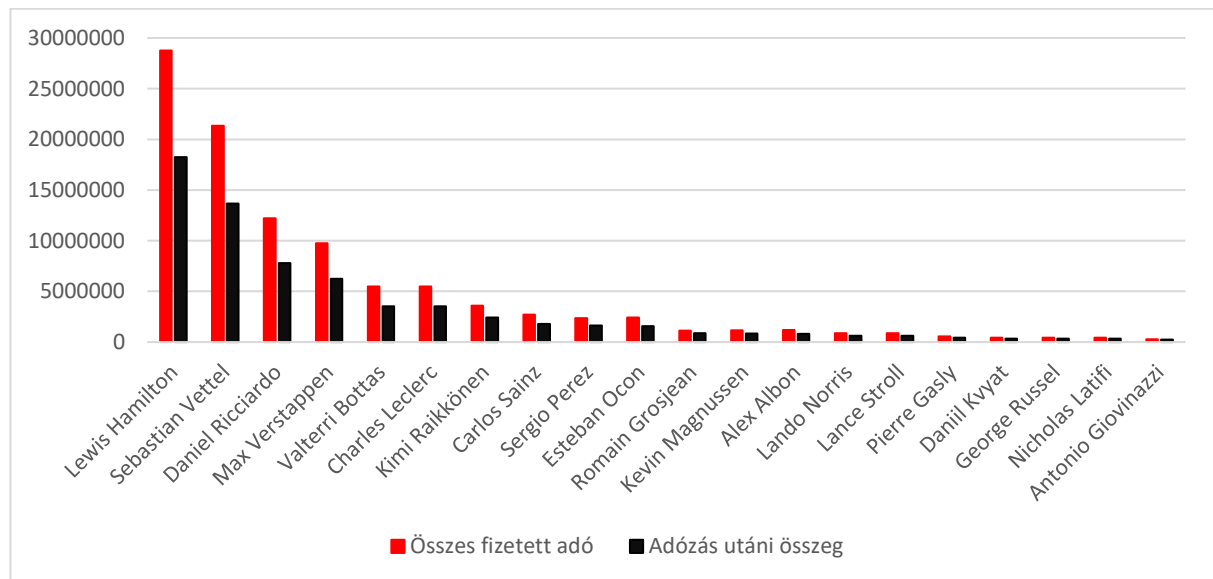
A francia jogrendszer továbbá adójóváírásokat alkalmaz. Például, ha a házon energiatakarékossági átalakításokat végeznek, akkor a felújítási költségek (többnyire anyagköltség, de bizonyos munkadíjak is elszámolhatóak) 30%-a adókedvezmény formájában visszajár. A szabályozás szigorú, és az egy főre jutó adójóváírás nem haladhatja meg a 8 000 eurót.

Házkörüli segítség fogadása esetén, a költségek fele szintén visszaigényelhető adójóváírás módjára. A kertmunkáktól kezdve, a gyerekfelvigyázáson át a fogadott

szakácsig, igencsak sok minden beletartozik ebbe a kategóriába. A gazdagabb rétegek az átlagosnál lényegesen gyakrabban vesznek igénybe ilyen szolgáltatásokat, és mivel a felsőértékek elég magasak, pár ezer eurót ők is nyerhetnek ezzel a kedvezménnyel.

5.4.4. Elemzés: Franciaország

A jövedelemadók és társadalombiztosítási járulékok levonása után a jövedelmek az 5. ábrán látható módon alakultak.

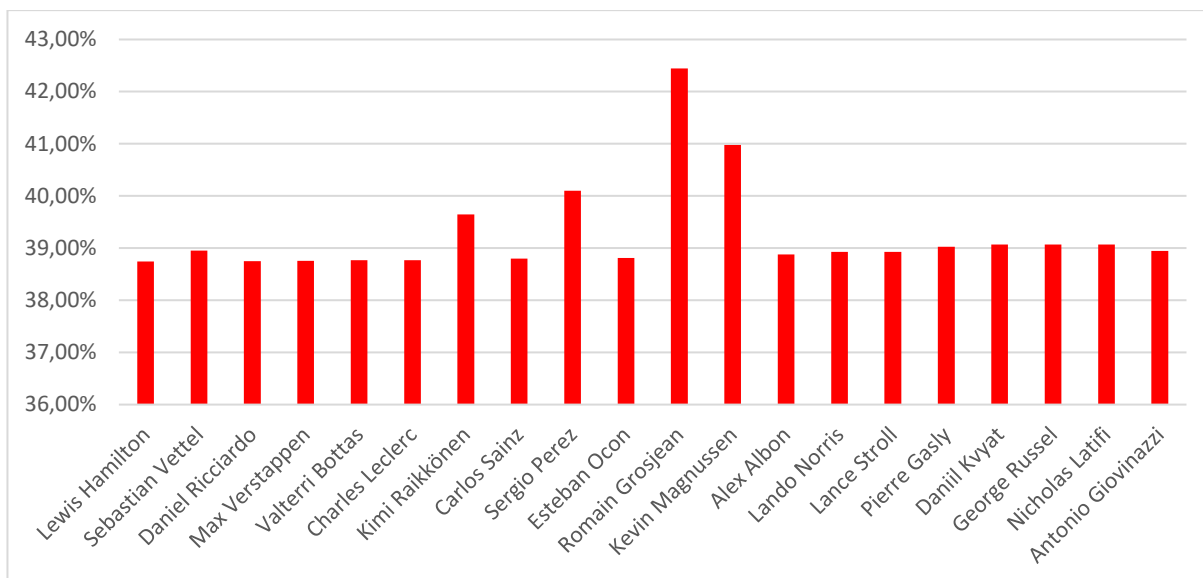
5. ábra: Jövedelem alakulása adózás után Franciaországban

Forrás: Saját számítás Limacher, 2020, és a Worldwide Tax Summaries (2021c) adatai alapján

Látható, hogy a fizetendő adóösszegek minden alkalommal meghaladják az adózás után megmaradó összeget. Lewis Hamiltonnak a fizetése 61,18% százalékát kellene különböző jövedelemadókra fordítania, viszont még a legkevesebbet kereső, Antonio Giovinazzinak is a fizetése 54,12% kellene befizetnie az államnak.

Átlagosan a pilóták fizetésének 58,80% százalékát tennék ki a különféle jövedelemre kivetett adók.

Ha az így kapott összegeket tovább korrigáljuk a megélhetési költségekkel, amik egyébként a vizsgált nem adóparadicsom országok közül itt a legmagasabbak – egy egyedülálló havi 807,62 euróból tud megélni, egy család pedig 2 891,04 euróból –, akkor a pilóták fizetéséből megmaradó összeg a 6. ábrán látható módon alakul.

6. ábra: A pilóták fizetésének százalékosan megmaradó hányada Franciaországban

Forrás: Saját szerkesztés Limacher, 2020, a Worldwide Tax Summaries (2021) és a Numbeo (2021) adatai alapján

A helyzet közel sem optimális, a fizetéseknek átlagos 39,27%-a marad a pilótáknál. Ugyan még ezek is elég nagy összegek, de tekintettel arra, hogy ezen felül a francia állam különféle vagyona kivetett adókat is szed, tovább növelve ezzel az adóterheket, nem meglepő, hogy a legtöbb francia pilóta a minél hamarabbi költözés mellett dönt. Pierre Gasly tavaly, F1-es pályafutása harmadik évében Milánóba költözött, Romain Grosjean pedig évek óta Svájcban él.

Mivel a francia állampolgárookra Monacóban is a francia adózási törvények vonatkoznak, nem csoda, hogy az elmúlt pár évben egyetlen francia pilóta sem találta annyira vonzóknak a hercegséget, hogy ott rendezze be állandó otthonát.

5.5 NAGY-BRITANNIA

Bár Nagy-Britannia számtalan adóparadicsom kialakulását elősegítette, és egy darabig maga is akként működött, jelenleg a legkevésbé sem számít az adóparadicsomok közé, sokkal inkább a magas adórátákat alkalmazó országok közé. A 2020-as évben 4 brit pilóta versenyzett a Formula-1-ben, igaz, a kettős állampolgársággal rendelkező Alex Albon, bár Nagy-Britanniában született, és ott is nőtt fel, végül thai zászló alatt versenyzett. A brit pilóták közül Hamilton és Albon is Monacóban él, a GPFans (2021) által lehozott interjú alapján pedig Russel is fontolgatja.

5.5.1 Adóalap és jövedelemadó Nagy-Britanniában

Franciaországhoz hasonlóan Nagy-Britanniában is sávós adórendszert alkalmaznak, ami az alacsonyabb keresetűeknek ugyan kedvez, de a vizsgált magas keresetűeknek egyértelműen nem.

Személyenként, és nem háztartásonként adóznak, és a fizetés teljes egésze adóköteles. Viszonylag kevés adóalapcsökkentő tényező van, és adókedvezményekben sem bővelkednek. A jótékony célra fordított összegek természetesen itt is járnak bizonyos fokú csökkentő hatással, és a különböző nyugdíjalapokba való befizetések is. Cserébe viszont a legtöbben jogosultak arra, hogy a fizetésük első 12 500 fontja után ne fizessenek adót. Aki viszont többet keres, mint 100 000 font, annak minden megkeresett 2 font 1 fonttal csökkenti ezt az adómentes keretet. Tehát aki többet keres, mint 125 000 font, ami átszámítva 146 250 euró, az nem jogosult az adómentességre.

Mivel a legkevésbé megfizetett pilóta sem keres kevesebbet 500 000 eurónál, ezért egyetlen esetben sem lehet figyelembe venni ezt a kedvezményt.

Egy másik lehetséges kedvezmény a házasság kedvezménye lehetne, de ezt csak olyanok vehetik igénybe, akiknek a fizetése nem haladja meg az 50 000 fontot. A kedvezmény arra jogosítja fel az egyik házastestvért, hogy feláldozhat 1 250 fontot az adómentes keretéből, amiért cserébe a házastestvér vagy élettársa, akinek a bevétele nem haladhatja meg a 175 500 fontot, egy 250 fontot érő adókupontot kap. Mivel a kritériumoknak egyetlen pilóta sem felel meg, ezért ez a lehetőség sem vehető igénybe.

Mindezekből kifolyólag, az összes vizsgált esetben, a fizetés összege meg fog egyezni az adóalappal. Az adóráták pedig, az adómentes sáv híján, a 13. táblázatban látható módon alakulnak.

13. táblázat: Jövedelemadósávok Nagy-Britanniában

Sáv (EUR)	Adórata
0 - 58 500	20%
58 500 - 175 500	40%
175 500 fölött	45%

Forrás: Saját szerkesztés a Worldwide Tax Summaries (2021c) adatai alapján

Lando Norris esetében, akinek a fizetése 1 500 000 euró, ez azt fogja jelenteni, hogy az első sávba eső 58 500 euró után 11 700 eurónyi, a 40%-os sávba eső 117 000 euró után

46 800 eurónyi, a fennmaradó 1 324 500 euró után pedig 596 025 eurónyi adót kell fizetnie. A jövedelemadója így összesen 654 525 euró, ami a fizetésének a 43,64%-a.

5.5.2 Társadalombiztosítás Nagy-Britanniában

A jövedelmet ezen felül terheli a társadalombiztosítás helyi megfelelője, a National Insurance Contrubutions (röviden NICs). Ennek mértéke függ a bevétel mértékétől, és attól, hogy a befizető melyik kategóriába tartozik (14. táblázat).

14. táblázat: Társadalombiztosítási kategóriák Nagy-Britanniában

Kategória leírása	Kategória
Mindenki, aki nem tartozik az alul megnevezett kategóriába	A
Házass nők és özvegyek, akik jogosultak csökkentett NICs-re	B
Alkalmazottak, akik átlépték a nyugdíj korhatárt	C
Akik már más munkájuk után megfizették az NICs-t	J
25 év alatti gyakornok	H
21 év alatti munkavállaló	M
21 év alatti munkavállaló, akik már más munkájuk után megfizették az NICs-t	Z

Forrás: Saját szerkesztés a gov.uk (2021) adatai alapján

A vizsgált személyek mind az „A” kategóriába esnek a 2020-as adóévben, kivétel Lando Norrist, aki november 13.-án töltötte be 21. életévét, de mivel az „M” kategóriába esőkre ugyanolyan feltételek vonatkoznak, mint az „A” kategóriában lévőkre, így ez semmilyen eltérést nem fog okozni.

15. táblázat: Brit társadalombiztosítás "A" kategóriához tartozó sávok

Sáv (GBP/hét)	Sáv (EUR/hét)	Ráta
0-183	0 - 214,11	0%
183-962	214,11 - 1125,54	12%
962 fölött	1125,54 fölött	2%

Forrás: Saját szerkesztés a Worldwide Tax Summaries (2021) adatai alapján

A 15. táblázat tehát a heti keresetre vonatkozik, és a fontban meghatározott összegeken túl tartalmazza azok euróra átszámított megfelelőjét.

Lando Norris példájánál maradva az értékek a következőképpen fognak alakulni. Az 1 500 000 eurós bruttó fizetése, heti szinten bruttó 28 846 euró. Az első 214,11 euró után nem keletkezik semmilyen kötelezettség, a második sávba eső, összesen 911,43 euró után 109,37 eurónyi kötelezettség keletkezik, a fennmaradó 27 721 euró után pedig 554,41 eurónyi. Ez heti 663,78 euró, éves szinten pedig 34 517 euró.

Ezzel együtt az ő jövedelme után összesen 689 042 adókötelezettség keletkezik, ami így már a 45,94% a bevételének.

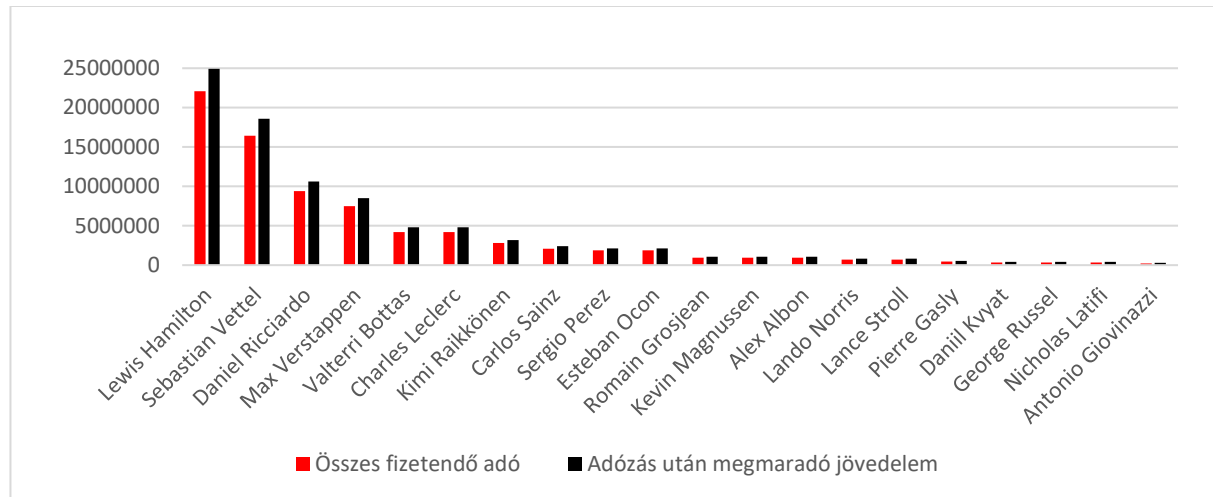
16. táblázat: Számított társadalombiztosítási járulék és számított jövedelemadó

	Fizetendő jövedelemadó (EUR)	Éves társadalombiztosítás (EUR)
Lewis Hamilton	21 129 525	944 517
Sebastian Vettel	15 729 525	704 517
Daniel Ricciardo	8 979 525	404 517
Max Verstappen	7 179 525	324 517
Valterri Bottas	4 029 525	184 517
Charles Leclerc	4 029 525	184 517
Kimi Räikkönen	2 679 525	124 517
Carlos Sainz	2 004 525	94 517
Sergio Perez	1 779 525	84 517
Esteban Ocon	1 779 525	84 517
Romain Grosjean	879 525	44 517
Kevin Magnussen	879 525	44 517
Alex Albon	879 525	44 517
Lando Norris	654 525	34 517
Lance Stroll	654 525	34 517
Pierre Gasly	429 525	24 517
Daniil Kvyat	317 025	19 517
George Russel	317 025	19 517
Nicholas Latifi	317 025	19 517
Antonio Giovinazzi	204 525	14 517

Forrás: Saját számítások Limacher, 2020, és a Worldwide Tax Summaries (2021) adatai alapján

5.5.3 Elemzés: Nagy-Britannia

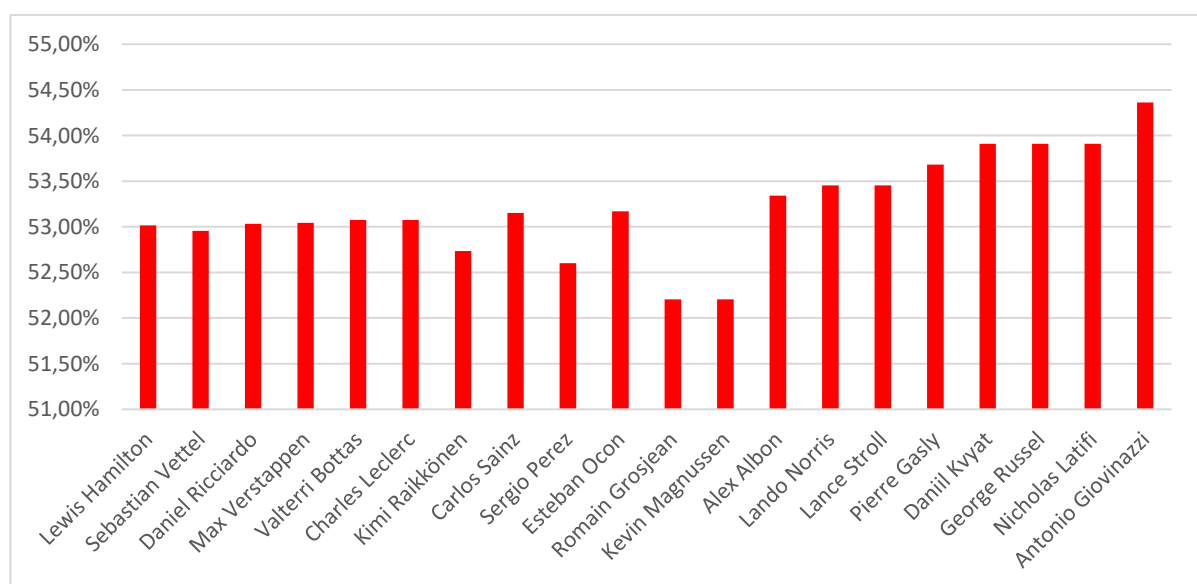
Ha összesítjük a 16. táblázatban lévő költségeket, és levonjuk a bérből, akkor az arányok a 7. ábrán látható módon alakulnak.

7. ábra: Jövedelem alakulása adózás után Nagy-Britanniában

Forrás: Saját számítások Limacher, 2020, és a Worldwide Tax Summaries (2021) adatai alapján

Összességében elmondható, hogy átlagosan a fizetésük 46,11%-át tennék ki a vagyona kivett adók. Ami ugyan lényegesen magasabb, mint bármelyik adóparadicsomban, de közel sem annyira kedvezőtlen, mint Franciaországban.

8. ábra: A pilóták fizetésének százalékosan megmaradó hányada Nagy-Britanniában

Forrás: Saját szerkesztés Limacher, 2020, a Worldwide Tax Summaries (2021c) és a Numbeo (2021) adatai alapján

Tovább korrigálva az adatok a megélhetési költségekkel – egyedülállóknak havi 762,5 euró, családoso­knak 2 653,5 euró –, a 8. ábrán látható eredményeket kapjuk.

A fizetésük legalább 52%-a náluk marad, átlagosan 53,21 %-ot. Látható továbbá, hogy az adórendszer a kevesebbet keresőknek kedvez, Antonio Giovinazzi tarthatná meg a fizetése legmagasabb hányadát, míg a családoso­kat leszámítva, ha csak a szá­zalékokat nézzük, akkor a legjobban kereső Lewis Hamilton jár a legrosszabbul.

5.5.4 Lewis Hamilton

A Formula-1-es pilóták adóügyi hovatartozása már a múltban is nem egy kérdést felvetett, az elmúlt pár év legvitatottabb személye pedig nem más, mint a hétszeres világbajnok, Lewis Hamilton. A mezőnyből is kiemelkedően magasnak számító fizetésével, valamint monacoi lakásával nem egyszer vált kritikák célpontjává.

A mezőny négy brit pilótája, Lando Norris, George Russel, Alexander Albon és Lewis Hamilton a számítások alapján csak az éves fizetésük után, legalább 24 023 667 eurónyi adóbevételt fizetnek az államnak, és ebből 22 074 042 euró Hamiltont terheli, ami pedig nem egy jelentéktelen összeg.

Legutóbb 2020 év végén került elő az ügye, a lovaggá ütése kapcsán. Az iNews (2020) szerint néhányan azt kifogásolták, hogy nem érdemes lovagi címre olyasvalaki, aki adóügyileg Monacohoz tartozik, és aki ebből kifolyólag valószínűleg nem fizet semmilyen adót az Egyesült Királyságban.

Hamilton az ügyről még évekkel ezelőtt azt nyilatkozta, The Times (2014), hogy Nagy-Britanniában is rengeteg adót fizet, függetlenül attól, hogy nem csak itt keres pénzt.

Ez a megnyilvánulása egyébként arra enged következtetni, hogy a nagy cégek példáját követve, ő is több helyen fizet adót, és feltehetőleg több adóparadicsom szolgáltatásait is igénybe veszi.

Pár évre rá a The Guardian (2017) is lehozott egy cikket az ügyeiről, melyben elsősorban azt kritizálták, hogy Hamilton több ízben elkerülte nagy összegű forgalmi adó kifizetését, kihasználva a Man-sziget, a Brit Virgin-szigetek és Guernsey nyújtotta szolgáltatásokat.

Mint azt feljebb említésre került, mindezt lehetséges végrehajtani teljesen legálisan, és Hamilton maga is azt állította, hogy nem követett el semmilyen törvénytörtést, és mindvégig szakértő segítséggel járt el az ügyben.

Az eleve megosztó személyiségként számontartott pilóta körül feltehetően azért is ennyire hangosak a kritikák, mivel ő maga is állandóan hallatja a hangját, és számtalan ügy mellett kiáll. Néhányan pedig nehezményezik, hogy egy ilyen személyiség, aki magát is vezéregyenységnek tartja, pont az adófizetésben mutat rossz példát, és miközben az emberi jogokért harcol, addig a közjavak gyarapodásához nem hajlandó hozzájárulni.

5.5.5 Lando Norris

Lando Norris 2020 februárjában tett egy olyan kijelentést, az egyik interjújában, Essentially Sports (2020), hogy ő még közel sem keres annyit, hogy megérje neki Monacoba költözni, illetve nem is tudná magának megengedni. Tekintettel arra, hogy Nagy-Britanniában a 1,5 millió eurós fizetéséből majdnem 700 ezret kell jövedelemadóra fordítania, ez a kijelentés helytelennek tűnik.

Bár tény, hogy a monacoi ingatlan árak valóban kiemelkedően magasak, a probléma nem megoldhatatlan. A Numbeo (2021) szerint az ingatlanok négyzetméter ára átlagosan 86 667 euró és 56 167 euró környékén mozog, az elhelyezkedéstől függően. Tehát átlagosan egy 60 m²-es lakás ára 3 370 000 és 5 200 000 euró között van. Ha csak a fizetését vesszük figyelembe, és eltekintünk olyan tényezőktől, mint az egyéb bevételek és a tehetős családi háttér, akkor valóban nem engedhet meg még magának egy költözést.

A monacoi törvények értelmében viszont elegendő lenne mindössze 3 hónapot és 1 napot a hercegségben töltenie ahhoz, hogy igénybe vehesse a városállam nyújtotta adózási lehetőségeket. Ehhez pedig bőven elég bérelnie egy lakást. A Numbeo (2021) adatai alapján az átlagos bérleti díj havi 10 625 euró, tehát éves szinten 127 500 euró. A monacoi megélhetési költségek is valamivel magasabbak, míg Nagy-Britanniában 762 eurós átlagos havi költséggel számolhat egy egyedülálló személy, addig a hercegségben 1290 euróval.

Bérleti díjjal és megélhetési költséggel együtt, ez 142 980 költséget jelentene éves szinten.

17. táblázat: Számítások Lando Norris példájához

	Jövedelemadó (EUR)	Társadalom biztosítás (EUR)	Megélhetési költség (EUR)	Megmaradó összeg (EUR)
Egyesült Királyság	654 525	34 517	9 150	801 808
Monaco	0	225 000	142 980	1 132 020

Forrás: Saját számítások Limacher, 2020, és a Worldwide Tax Summaries (2021c) adatai alapján

Monacóban 22%-kal több maradna meg a jövedelméből. Tehát ha szintisztán adóügyi és megélhetési szempontból vizsgáljuk a helyzetet, akkor igenis megérné a költözés neki, már most is, mint az a *17. táblázatban* is látható.

5.6 MAGYARORSZÁG

Az utolsó vizsgált ország, Magyarország, aminek Formula-1-es kötődése az évente megrendezett Magyar Nagydíjon túl, viszonylag kevés van, lévén, hogy évek óta nincs aktív pilótánk, és magyar tulajdonú csapat sincs. Fontosnak tartom viszont, hogy részese legyen ennek az összehasonlításnak, hogy tudjuk, hazánk milyen feltételeket nyújt a magasjövedelműeknek, és hogy a többi magas adózású országhoz képest hová lehet sorolni. Illetve amiatt is érdekes az országunk, mert ugyan nem úgy él a köztudatban, mint adóparadicsom, *Palan (2009)* mégis az offshore pénzügyi központok közé sorolta.

5.6.1 Egyéni járulék és adóalap Magyarországon

A többi európai országhoz hasonlóan, Magyarországon is a bruttó bérre vetítik a társadalombiztosítási járulék dolgozóra kivetett részét, az egyéni járulékot. Ennek mértéke 18,5%, és 2020 nyara óta nincsen szétbontva külön nyugdíjjárulékra és egészségbiztosítási és munkaerőpiaci járulékra.

Az adóalap-kedvezmények közül kettőt lehet majd érvényesíteni a vizsgálat közben. Sebastian Vettel és Kevin Magnussen esetében érvényesíthető az első házasság kedvezménye, miután Vettel 2019 júniusában, Kevin Magnussen 2019 augusztusában kötötte első házasságát. Mivel a kedvezmény a házasságkötést követő két évre szól, ezért a 2020-as év minden hónapjában igénybe vehették volna azt, ami átszámítva, éves szintre vetítve, 1 080 euró kedvezményt jelentett volna.

Öt esetben (Vettel, Räikkönen, Pérez, Grosjean, Magnussen) érvényesülhetne a családi adókedvezmény, és mivel minden vizsgált pilóta családjában csak kedvezményezett

korú kisgyermek van, így átszámítva a kedvezmény, a háromgyermekeseknél 21 384 eurós, a kétgyermekeseknél 8 640 eurós, az egygyermekes Magnussennél pedig 2 160 eurós adóalap csökkentést jelent majd.

Ahol ezek az adóalap-kedvezmények nem vehetőek igénybe, ott az adóalap megegyezik a bruttó bérrel.

5.6.2 Személyi jövedelemadó Magyarországon

Az eddig vizsgált magas adózású, európai országokkal szemben, Magyarországon nem sávós, hanem egykulcsos személyijövedelemadó rendszer van. Ezt a 15%-os jövedelemadót vetítik az adóalapra, és így megkapjuk a számított adót.

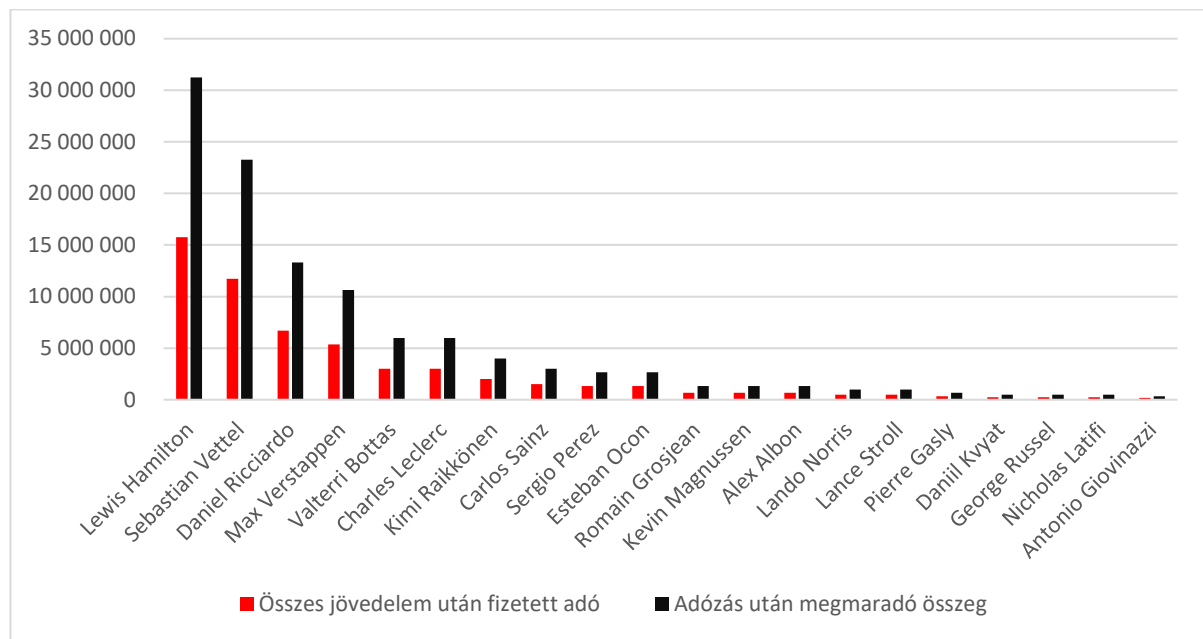
A pilóták az adókedvezmények egyikére sem jogosultak, és az egyszerűség kedvéért, adójóváírást sem vesznek igénybe. Így tehát a számított adó megegyezik majd a fizetendő adóval (18. táblázat).

18. táblázat: Személyi jövedelemadó és egyéni járulék Magyarországon

	Adóalap (EUR)	Számított adó (EUR)	Egyéni járulék (EUR)
Lewis Hamilton	47 000 000	7 050 000	8 695 000
Sebastian Vettel	34 977 536	5 246 630	6 475 000
Daniel Ricciardo	20 000 000	3 000 000	3 700 000
Max Verstappen	16 000 000	2 400 000	2 960 000
Valterri Bottas	9 000 000	1 350 000	1 665 000
Charles Leclerc	9 000 000	1 350 000	1 665 000
Kimi Räikkönen	5 991 360	898 704	1 110 000
Carlos Sainz	4 500 000	675 000	832 500
Sergio Perez	3 991 360	598 704	740 000
Esteban Ocon	4 000 000	600 000	740 000
Romain Grosjean	1 978 616	296 792	370 000
Kevin Magnussen	1 996 760	299 514	370 000
Alex Albon	2 000 000	300 000	370 000
Lando Norris	1 500 000	225 000	277 500
Lance Stroll	1 500 000	225 000	277 500
Pierre Gasly	1 000 000	150 000	185 000
Daniil Kvyat	750 000	112 500	138 750
George Russel	750 000	112 500	138 750
Nicholas Latifi	750 000	112 500	138 750
Antonio Giovinazzi	500 000	75 000	92 500

Forrás: Saját számítások Limacher, 2020, és a Worldwide Tax Summaries (2021c) adatai alapján

5.6.3 Elemzés: Magyarország

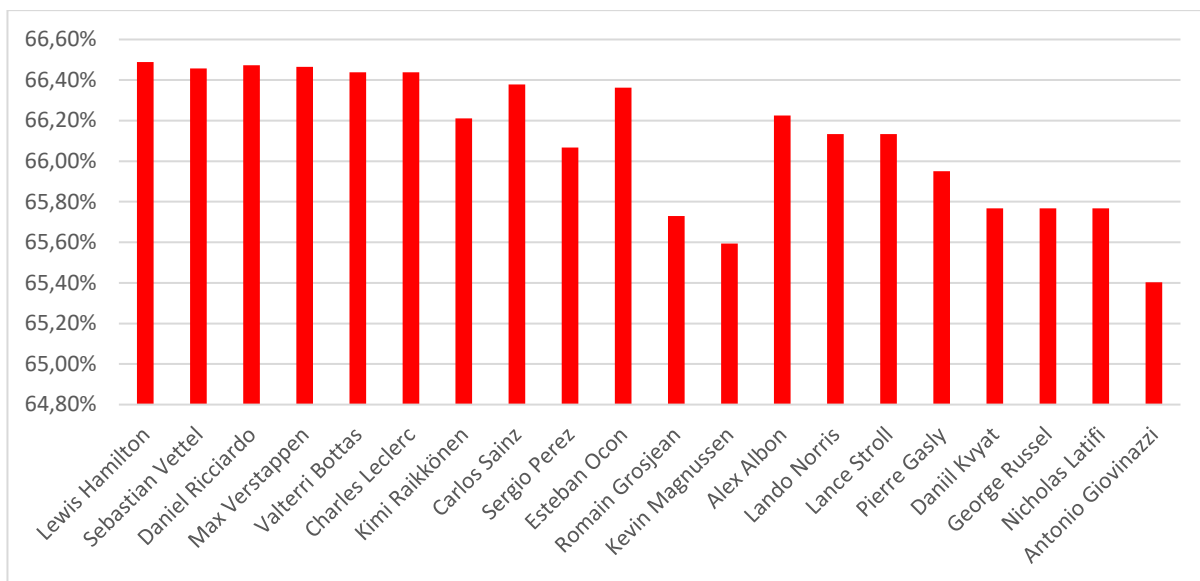

9. ábra: Jövedelem alakulása adózás után Magyarországon

Forrás: Saját számítások Limacher, 2020, és a Worldwide Tax Summaries (2021c) adatai alapján

A 9. ábrán jól látható, hogy az eddig vizsgált magas adórátákat alkalmazó országokhoz képest itt lényegesen kevesebb adót kell fizetniük a magas fizetésű magánszemélyeknek. Átlagosan a fizetésük 33,49%-át kell befizetniük az államnak, személyi jövedelemadó és egyéni járulék formájában.

A vizsgált két európai országhoz képest Magyarország tényleg egyfajta adóparadicsomnak tűnhet, ha csak a magánszemélyek jövedelemadóját vizsgáljuk, elvégre az összes fizetendő adó közel sem teszi ki még a fizetésük 45%-át sem. Viszont a legmagasabb keresetű pilótának, Lewis Hamiltonnak itt is 15 745 000 eurót kellene fizetnie a jövedelme után, és a legkevesebbet kereső Antonio Giovinazzira is 167 500 eurónyi adót vetnének ki. Ezek az összegek közel sem jelképesek, ebből kifolyólag, Magyarország ebben az esetben nem tekinthető klasszikus értelemben vett adóparadicsomnak. Viszont kifejezetten magas adórátákat alkalmazónak sem lehet nevezni, valahol a két véglet között helyezkedik el.

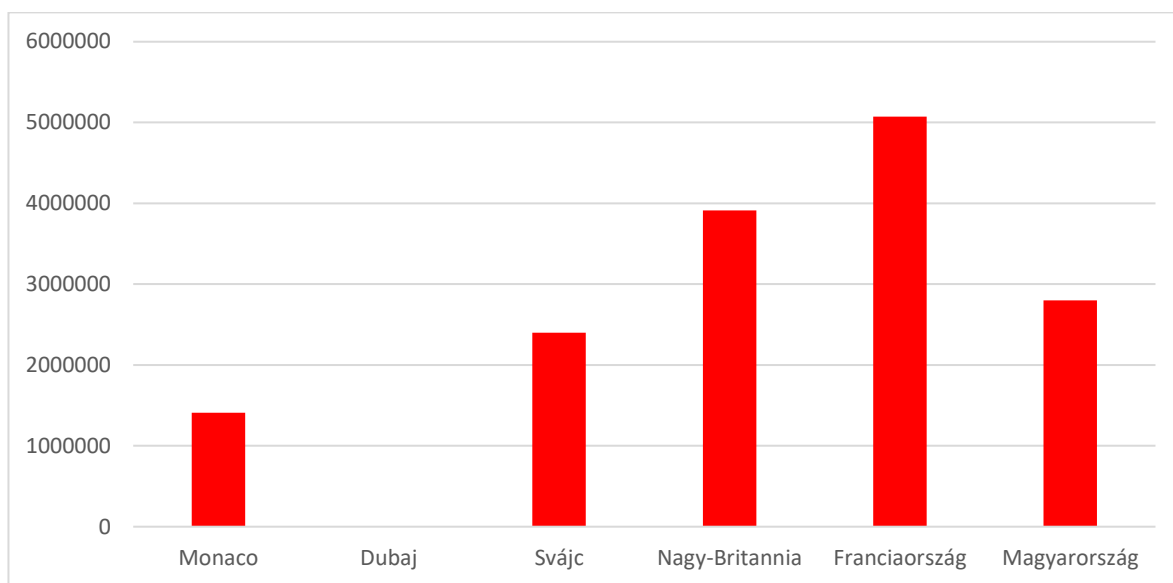
10. ábra: A pilóták fizetésének százalékosan megmaradó hányada Magyarországon

Forrás: Saját számítás Limacher, 2020, a Worldwide Tax Summaries (2021c) és a Numbeo (2021) adatai alapján

Ha elvégezzük a korrigálást a megélhetési költségekkel, amik messze a legkedvezőbbek, egy egyedülálló esetén átlagosan havi 457,4 euró, egy családnak pedig havi 1 551 euró, akkor azt láthatjuk, hogy a magyar adórendszer jobban kedvez azoknak, akik többet keresnek, mint azoknak, akik kevesebbet.

A 10. ábra alapján átlagosan pedig a fizetés 66,11%-a maradna a pilótáknál, majdnem 13% több, mint Nagy-Britanniában és közel 27%-kal több, mint Franciaországban. Ezzel Magyarország a legkedvezőbb a magas jövedelműeknek a három vizsgált, nem adóparadicsom ország közül.

6. KÖVETKEZTETÉSEK

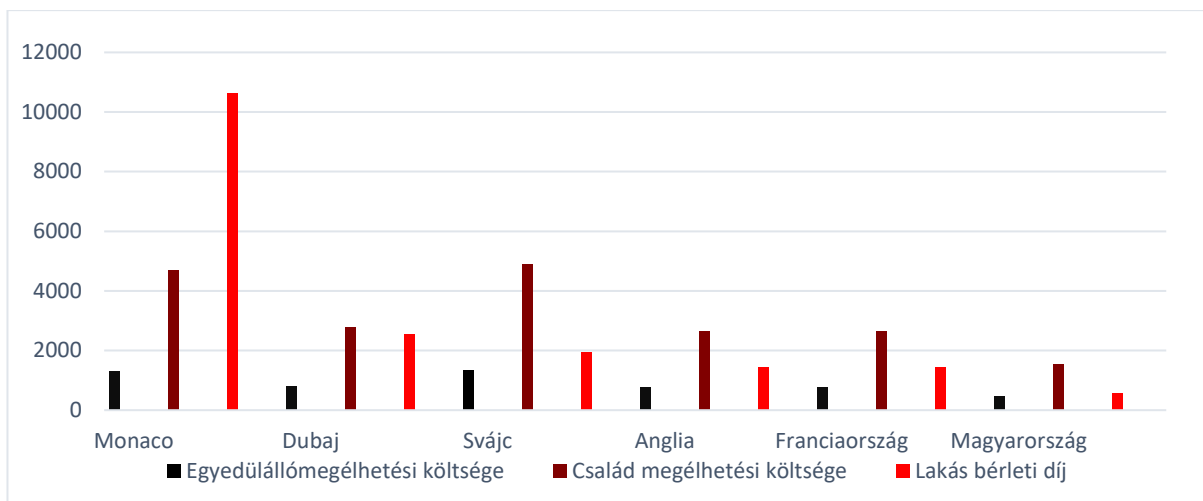
11. ábra: Átlagos adóterhek, euróban

Forrás: Saját számítások Limacher, 2020, és a Worldwide Tax Summaries (2021c) adatai alapján

Összességében elmondható, hogy az eredmény némileg meglepő. Hiába döntött az adóparadicsomot választó pilóták többsége Monaco mellett, nem a hercegség biztosítja a legkedvezőbb feltételeket az adóparadicsomok közül, hanem, mint az a 11. ábrán látható, Dubaj. Hiába nincs egyik helyen sem jövedelemadó, a kötelező Monaco-i társadalombiztosítás költségei olyan magasak, hogy a hercegség így csupán a második helyen végzett. Persze a francia pilóták magas adóterhei is rontanak némileg az összképen, de ha ki is hagynánk őket a számításból, a végeredmény nem sokat változna.

Svájc a harmadik legkedvezőbb, de mint az korábban említésre került, az ország adórendszerének legnagyobb előnyeit majd akkor élvezhetik az oda költözők, amikor már nem rendelkeznek aktív keresettel. Mivel pedig sportolókról beszélünk, viszonylag kevesen maradnak aktív versenyzők negyven éves koruk után.

Magyarországon az adóterhek nagysága közelebb áll a svájciak által kivetettekhez, mint a francia vagy a brit adóterhekhez, melyek közül egyik sem kedvez a magas keresetűeknek. Az adó mértéke viszont nem tekinthető jelképesnek, ezért a magánszemélyek adóztatásának szempontjából, nem tekinthetjük adóparadicsomnak.

12. ábra: Megélhetési költségek összehasonlítása

Forrás: Saját szerkesztés a Numbeo (2021) adatai alapján

Hiába magasak a megélhetési költségek az adóparadicsomokban (12. ábra), a magas adórátákat alkalmazó országok kedvezőbb költségei nem jelentenek annyi előnyt, az adóterhekkel szemben, hogy a pilótáknak ne érje meg az adóparadicsomok valamelyikébe költözni. Még akkor is jobban járnak, ha bevállalják az adóparadicsomok magas lakásbérleti költségeit, mint ha maradnának egy magas adórátákat alkalmazó országban. A fizetésüknek akár a többszörösét is megtarthatják így, mintha maradnának a kedvezőtlenebb adózású helyeken.

Ha valaki abban a szerencsés helyzetben van, hogy olyan magas a fizetése, mint ezeknek a pilótáknak, és nem köti sem a munka helye, sem egyéb különösebb érzelmi kötődés a magas adózású országához, akkor mindenképp ajánlott elgondolkozni az adóparadicsomok valamelyikén. Biztonságosak, a megfelelően használva teljesen legálisak és kiemelkedő lehetőségeket nyújtanak, mind a vagyon védelme, mind pedig a szórakozási lehetőségek terén. A költözésnek annyi lehetséges hátulütője van, hogy esetlegesen negatív közmegítélést vonhat maga után, illetve esetlegesen felmerülhet az a morális kérdés, hogy az ember meg akarja-e károsítani azt az országot, aminek a közjavai segítették.

7. ÖSSZEFOGLALÁS

Az adóparadicsomok évtizedek óta biztosítanak lehetőséget az ügyfeleknek, hogy elkerüljék a magas adókat. A szolgáltatásaik az átlagember számára gyakran tűnhetnek meglehetősen drágának, vagy adott esetben egyenesen megfizethetetlennek. Azoknak azonban, akik egy átlag fizetés sokszorosát keresik, vagy akik jelentős vagyonnal rendelkeznek, kiváló lehetőségeket biztosítanak.

Hiába kezelik őket egy homogén egészként, néhány hasonlóságon ugyan osztoznak, de az adóparadicsomok is különbözőek, és ezt a dolgozatban bemutatott kutatás is alátámasztja. Dubaj egészen kiemelkedő előnyöket biztosít a vagyonos magánszemélyeknek, kivétel nélkül, ráadásul ilyen viszonylatban viszonylag kevés pénzért. És bár az egyik alaphipotézist, mely szerint Monaco a legelőnyösebb, el kellett vetni, a hercegség az összehasonlításban így is a második helyen végzett. Dubajhoz hasonló lehetőségeket kínál, valamivel drágábban, és kicsit zsúfoltabb, de kétségtelenül szemet gyönyörködtető környezetben. Franciáknak viszont nem ajánlott a hercegség, lévén, hogy ugyanúgy francia adórend szerint kellene adózniuk, és még a magas megélhetési költségeket is fizetniük kellene. Svájc eközben nem biztosít adómentességet, sokkal kedvezőbb az adózása, mint a környező országoknak, és attól kezdve, hogy az adóalany nem rendelkezik keresettel, az adózása szinte jelképessé válik.

A dolgozat másik alaphipotézise, mely szerint a magasjövedelműeknek jobban megéri adóparadicsomban lakni, mint magas adórátákat alkalmazó országban, bizonyítást nyert. A pilótákat vizsgálva ugyanis kiderült, hogy a legolcsóbb, magasabb adórátát alkalmazó ország, tehát Magyarország, és a legdrágább adóparadicsom, vagyis Svájc között személyenként átlagosan nagyjából 0,4 millió eurónyi adóteher különbség keletkezik, és Svájcban történik a kevesebb befizetés.

Az a felvetés is bizonyítást nyert, hogy a magasabb adórátákat alkalmazó országok közül Magyarország biztosítja a legkedvezőbb feltételeket. Franciaországhoz viszonyítva átlagosan 2,2 millió euróval, Angliához mérve pedig átlagosan 1,1 millió euróval kevesebb adóteher keletkezik itt személyenként, a vizsgált csoportban.

Lando Norris példáján keresztül kiderült, hogy amennyiben valaki 1,5 millió eurónak megfelelő összeget keres éves szinten, annak már megérheti adóparadicsomba költözni, még akkor is, ha csak bérelni tudja a lakását, ugyanis egy ilyen lépéssel akár több százezer eurót spórolhat. Ez is azt bizonyítja, hogy már egy magas keresetű magánszemély adóparadicsomba költözése is súlyos adóbevétel kieséséhez vezethet.

Nemzetközi szinten több szervezet is igyekszik szabályozni az adóparadicsomok működését, és elejét venni az esetleges bűncselekményeknek, azonban így is rengeteg legális módja van a használatuknak. Minden előnyük ellenére viszont megkárosíthatják azokat az országokat, ahol ezáltal nem történik meg az adófizetés.

Az adóparadicsomok létezése számtalan vitát és kérdést felvet, és a megítélésük feltehetően amíg léteznek, megosztott marad. Egyszerre járulnak hozzá a gazdaság élénkítéséhez, és okoznak károkat benne, azzal, hogy a közjavaktól vonnak el adóbevételeket.

IRODALOMJEGYZÉK

Szakirodalom

Ali, S. (2009): Dubai: Gilded Cage. Yale University Press, London, 360 p.

ISBN: 978-030-015-217-3

Alstadsæter, A.–Johannessen, N. – Zucman, G. (2017): Who Owns the Wealth in Tax Havens? Macro Evidence and Implications for Global Inequality. Journal of Public Economics, Volume 162. June, pp. 89-100.

Bernstein, J. (2017): Secrecy World: Inside the Panama Papers, Illicit Money Networks, and the Global Elite. Henry Holt and Co, New York, 352 p. ISBN: 978-125-012-668-9

Bullough, O. (2018): Moneyland: Why Thieves and Crooks Now Rule the World and How To Take It Back. Profile Books Ltd, London, 304 p. ISBN: 978-178-125-792-0

CBC (2021): Huge 'Pandora Papers' leak exposes secret offshore accounts of politicians, celebrities and billionaires,

<https://www.cbc.ca/news/pandora-papers-offshore-tax-avoidance-1.6197303>,

(letöltve: 2021.10.07)

CNN (2017a) Dodging taxes isn't the only reason the rich stash cash offshore,

<https://money.cnn.com/2017/11/27/news/economy/offshore-accounts-taxes/index.html?iid=EL>, (letöltve: 2021.02.16.)

CNN (2017b): EU names and shames 17 tax havens,

<https://money.cnn.com/2017/12/05/news/tax-haven-eu-blacklist/index.html>,

(letöltve: 2021.02.16.)

Cobham, A. –Garcia-Bernardo, A.–Palansky, B.–Mansour, M. B. (2020): The State of Tax Justice,

https://www.taxjustice.net/wp-content/uploads/2020/11/The_State_of_Tax_Justice_2020_ENGLISH.pdf,

(letöltve: 2021.02.01.)

Dharmapala, D (2008): What problems and opportunities are created by tax havens? Oxford Review of Economic Policy, Volume 24, Issue 4, pp. 661–679

Dharmapala, D, Hines, J. R. Jr. (2006): Which Countries Become Tax Havens? Journal of Public Economics, Elsevier, Volume 93(9-10). October, pp. 1058-1068.

Duncan-Jones, R. (1990): Structure & Scale in the Roman Economy. Cambridge University Press, Cambridge, 264p. ISBN: 978-052-135-477-6

- Európai Unió (2017): Fair Taxation: EU publishes list of non-cooperative tax jurisdictions, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_17_5121, (letöltve: 2021.02.03.)
- European Council (2021): Taxation: EU list of non-cooperative jurisdictions, <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/eu-list-of-non-cooperative-jurisdictions/>, (letöltve: 2021.10.08)
- Essentially Sports (2020): Lando Norris Refuses to Move to Monaco Citing Money Issues, Despite a Millionaire Dad, <https://www.essentiallysports.com/lando-norris-refuses-to-move-to-monaco-citing-money-issues-despite-a-millionaire-dad/>, (letöltve: 2021.03.29.)
- Exchange Rates (2021): Euro Exchange Rates, <https://www.exchangerates.org.uk/Euro-EUR-currency-table.html>, (letöltve: 2021.03.10.)
- F1világ (2018): Tudod hol laknak az F1-es versenyzők? Mi eláruljuk!, <https://f1vilag.hu/magazin/tudod-hol-laknak-az-f1-es-versenyzok-mi-elaruljuk/>, (letöltve: 2021.02.10.)
- FATF (2020): High-Risk Jurisdictions subject to a Call for Action – 21 February 2020 <http://www.fatf-gafi.org/publications/high-risk-and-other-monitored-jurisdictions/documents/call-for-action-february-2020.html>, (letöltve: 2021.02.16)
- FATF (2019): Financial Action Task Force – 30 years, FATF, Paris, <https://www.fatf-gafi.org/publications/fatfgeneral/documents/fatf-30.html>, (letöltve: 2021.02.16.)
- FATF (2000): Review to Identify Non-Cooperative Countries or Territories: Increasing The Worldwide Effectiveness of Anti-Money Laundering Measures, FATF Secretariat, Paris, 24 p.
- Fitzgibbon, W.–Hallman, B. (2020): What is a tax haven? Offshore finance, explained. <https://www.icij.org/investigations/panama-papers/what-is-a-tax-haven-offshore-finance-explained/>, (letöltve: 2021.02.26.)
- Formula (2021): F1-es személyek is szerepelnek a Pandora-iratokban, <https://formula.hu/bulvar/2021/10/06/f1-es-szemelyek-is-szerepelnek-a-pandora-iratokban>, (letöltve: 2021.10.07.)
- Gallup, J. D. – Sachs, J. D. – Mellinger, A. (1999): Geography and Economic Development, International Regional Science Review. Volume 22. Issue 2, pp. 179–232.

- Gonçalves, P (2020) EU blacklisted countries responsible for less than 2% of tax losses, <https://www.internationalinvestment.net/news/4024432/eu-blacklisted-countries-responsible-tax-losses>, (letöltve: 2021.02.12.)
- Gordon R. H. (1986). Taxation of Investment and Savings in a World Economy. American Economic Review, Volume 76. pp. 1086-1102.
- Gouvernement Princier (2021b): International Tax Compliance, <https://en.gouv.mc/Policy-Practice/Monaco-Worldwide/International-Tax-Compliance>, (letöltve: 2021.02.11.)
- Gouvernement Princier (2021a): Residence Permit, <https://en.service-public-particuliers.gouv.mc/Nationality-and-residency/Residency/Residents/Residence-Permit>, (letöltve: 2021.02.11.)
- Gov.uk (2021): National Insurance rates and categories, <https://www.gov.uk/national-insurance-rates-letters/category-letters>, (letöltve: 2021.03.21.)
- GPFans (2021): Russell puts Monaco house move on hold, <https://www.gpfans.com/en/f1-news/65380/russell-puts-monaco-house-move-on-hold/>, (letöltve: 2021.10.07.)
- Herczog T. (2010): 50 éves az OECD, a Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési szervezet, https://ksh.hu/szamlap/hivatas_oec.html/, (letöltve: 2021.02.08)
- Hong, Q. – Smart, M. (2007): In Praise of Tax Havens: International Tax Planning and Foreign Direct Investment. CESifo Working Paper No. 1942
- IBP USA (2012): Monaco Investment and Business Guide: Strategic and Practical Information: Volume 1. International Business Publications, Alexandria, 300 p. ISBN: 978-143-876-824-3
- iNew (2020): Will Lewis Hamilton get a knighthood? F1 star's tax status is 'misunderstood', claims Motorsport UK chief. <https://inews.co.uk/sport/formula-one/lewis-hamilton-knighthood-tax-how-much-monaco-net-worth-f1-762301>, (letöltve: 2021.03.29.)
- Kanton Zug (2021): General Information and Contacts, <https://www.zg.ch/behoerden/finanzdirektion/steuerverwaltung/natuerliche-personen>, (letöltve: 2021.03.19.)
- Kudrle, R. T. (2009). Did blacklisting hurt the tax havens? Journal of Money Laundering Control, 12(1), pp. 33–49.

- Le Marchant, C. M. (1999): Financial Regulation and Supervision Offshore: Guernsey, a Case Study. pp. 212-229. In: Offshore Finance Centers and Tax Havens: The Rise of Global Capital. (Szerk. Hampton, M. P.–Abbott, J. P.). Palgrave Macmillan, London, 279 p. ISBN: 978-134-914-754-0
- Le News (2020): Cost of health insurance in 2021 in Switzerland.
<https://lenews.ch/2020/09/25/cost-of-health-insurance-to-rise-in-2021-in-switzerland/>,
 (letöltve: 2021.03.29.)
- Limacher, M. (2020): Business Book GP 2020. Lulu Press, Morrisville, 58 p.
 ISBN: 978-171-682-295-7
- Morriss, A. P. – Ku, Charlotte (2019), The Evolution of Offshore: From Tax Havens to IFCs, IFC Review, Vol. 2020, pp. 7-9
- Nance, M. T. (2017) The regime that FATF built: an introduction to the Financial Action Task Force Crime, Law and Social Change volume 69, pp. 109–129
- Numbeo (2021): Cost of living. <https://www.numbeo.com/cost-of-living/>,
 (letöltve: 2021.03.10.)
- Obermaier, F. – Obermayer, B. (2016): Panama iratok – Egy világra szóló leleplezés története. Park Könyvkiadó, Budapest, 438 p. ISBN: 978-963-355-321-3
- O’Brien, R. – Williams, M. (2010): Global Political Economy: Evolution and Dynamics, 3rd Edition. Palgrave Macmillan, London, 496 p. ISBN: 978-023-024-121-3
- OECD (2021): List of unco-operative tax haven,
<https://www.oecd.org/countries/andorra/list-of-unco-operative-tax-havens.htm>,
 (letöltve: 2021.02.08.)
- OECD (2012): The Global Forum on Transparency and Exchange of Information for Tax Purposes, <https://www.oecd.org/ctp/harmful/43757434.pdf>, (letöltve: 2021.02.08.)
- OECD (2010): Education at a Glance,
<https://www.oecd.org/education/skills-beyond-school/45926093.pdf>,
 (letöltve: 2021.02.08.)
- OECD (2009): Countering Offshore Tax Evasion: Some Questions and Answers,
<https://www.oecd.org/ctp/harmful/42469606.pdf>, (letöltve: 2021.02.08.)
- Pacific Prime Dubai (2021): Why has the cost of health insurance in Dubai gone up?
<https://www.pacificprime.ae/blog/why-has-the-cost-of-health-insurance-in-dubai-gone-up/>, (letöltve: 2021.03.29.)

- Palan, R. (2009) History of tax havens,
<http://www.historyandpolicy.org/policy-papers/papers/history-of-tax-havens>,
 (letöltve: 2021.02.17.)
- Palan, R. (2002) Tax Havens and the Commercialization of State Sovereignty, *International Organization* Vol. 56, No. 1 (Winter, 2002), pp. 151-176
- Palan, R. – Murphy, R. – Chavagneux, C. (2009): *Tax Havens: How Globalization Really Works*. Cornell University Press, New York, 280 p. ISBN: 978-080-147-612-9
- Roin J. A. – Aaron H. J. – Burman L. E. – Steuerle C. E. (2007) *Can Income from Capital be Taxed? An International Perspective*, Taxing Capital Income, Urban Institute Press, pp. 211-239.
- Rusina, A. (2020): Name and Shame? Evidence from the European Union tax haven blacklist, *International Tax and Finance* 27, pp. 1364-1424.
- Saez, E. – Zucman, G. (2019): *The Triumph of Injustice: How the Rich Dodge Taxes and How to Make Them Pay*. W. W. Norton & Company, New York, 232p.
 ISBN: 978-132-400-272-7
- Sharman, J. C. (2009): The bark is the bite: International organizations and blacklisting. *Review of International Political Economy*, 16(4), pp. 573–596.
- Sharman, J. C. (2006): *Havens in a storm: The struggle for global tax regulation*. Cornell University Press, Ithaca, 224 p. ISBN: 978-080-144-504-0
- Shaxson, N. (2012): *Treasure Islands: Uncovering the Damage of Offshore Banking and Tax Havens*. St. Martin's Griffin, New York, 272 p. ISBN: 978-023-034-172-2
- Slemrod J.–Wilson J. D. (2006). *Tax Competition with Parasitic Tax Havens*, NBER Working Paper 12225
- The Guardian (2017): Lewis Hamilton avoided taxes on £16.5m jet using Isle of Man scheme. <https://www.theguardian.com/news/2017/nov/06/lewis-hamilton-avoided-taxes-jet-isle-of-man-scheme-paradise-papers>, (letöltve: 2021.03.29)
- The Swiss Authorities Online (2021): How much will my pensio be when I retire?, <https://www.ch.ch/en/retirement-benefits/>, (letöltve: 2021.03.04.)
- The Times (2014): I pay a lot if tax in Britain, says Hamilton. <https://www.thetimes.co.uk/article/i-pay-a-lot-of-tax-in-britain-says-hamilton-hnpcn60htvs>, letöltve: 2021. 03. 29.
- Vleck, W. (2011): *Global Anti-Money Laundering Standards and Developing Economies: The Regulation of Mobile Money*, *Development Policy Review* Volume 29, Issue 4, pp. 415-431.

Worldwide Tax Summaries (2021a): Cayman Islands: Corporate - Other taxes.

<https://taxsummaries.pwc.com/cayman-islands/corporate/other-taxes>,

(letöltve: 2021.03.03.)

Worldwide Tax Summaries (2021b): Switzerland: Individual - Tax administration.

<https://taxsummaries.pwc.com/Switzerland/Individual/Tax-administration>,

(letöltve: 2021.03.03.)

Worldwide Tax Summaries (2021d): United Arab Emirates,

<https://taxsummaries.pwc.com/united-arab-emirates>, (letöltve: 2021.03.03)

Worldwide Tax Summaries (2021c): Worldwide Tax Summaries Online,

<https://taxsummaries.pwc.com/>, (letöltve: 2021.03.03.)

Zucman, G. (2015): The Hidden Wealth of Nations: The Scourge of Tax Havens. University of Chicago Press, Chicago, 200 p. ISBN: 978-022-624-542-3